

Gemeente Haarlemmermeer 2019

- ☰ Introductie
- ⓘ Kernboodschappen
- ☆ Uitkomsten controle
- 👁 Interne beheersing
- 📈 Ontwikkelingen
- 🚲 Bijlagen

29 mei 2020

 Introductie Kernboodschappen Uitkomsten controle Interne beheersing Ontwikkelingen Bijlagen

Inleiding

Gemeente Haarlemmermeer
T.a.v. raad en college van burgemeester en wethouders
Raadhuisplein 1
2132 TZ Hoofddorp

18 juni 2020

Referentie: YRV5VCH36H67-1163323833-123

Geachte raad,

Hierbij bieden wij u ons accountantsverslag aan dat wij hebben opgesteld in het kader van onze controle op de jaarrekening 2019 van gemeente Haarlemmermeer. We hebben onze controle uitgevoerd in overeenstemming met ons controleplan 2019 van 18 juli 2019.

De uitbraak van COVID-19 heeft een belangrijke impact op de financiële positie van de gemeente. Het virus was op 31 december 2019 nog niet in Nederland en heeft nog geen impact op de cijfers ultimo 2019. Voor de cijfers 2020 des te meer. Alhoewel dit verslag betrekking heeft op de belangrijkste bevindingen uit onze controle 2019, willen we niet voorbij gaan aan deze belangrijke gebeurtenis na balansdatum.

Dit accountantsverslag gaat in op de belangrijkste bevindingen uit onze controle. Deze bevindingen zijn openlijk en constructief besproken met de ambtelijke organisatie en de portefeuillehouder financiën.

Onze controleaanpak is op maat gemaakt. De input van de auditcommissie is belangrijk geweest bij de totstandkoming van onze controleaanpak. We hebben de inhoud van dit verslag besproken tijdens de vergadering van de auditcommissie op 28 mei 2020. Hebt u nog vragen, neemt u dan contact met ons op.

Wij bedanken u en uw medewerkers voor de medewerking tijdens onze controle.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. Martine J.A. Koedijk RA RE
partner

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, Postbus 90357, 1006 BJ Amsterdam, T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl

*PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponneerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Onze kernboodschappen (1/2)

Het coronavirus heeft impact op ons allen, ook op Haarlemmermeer

De huidige situatie rondom [Corona](#) is buitengewoon. Nederland heeft momenteel ingrijpende maatregelen genomen om het virus te beheersen en de economische gevolgen te compenseren. De gemeente heeft daarbij een belangrijke (uitvoerende) rol. Het college beschrijft de gevolgen (in zoverre te overzien) in paragraaf 'Na balansdatum voorgedane ontwikkelingen'. We hebben in onze controleverklaring een alinea opgenomen ter benadrukking van deze 'gebeurtenis na balansdatum' en de onzekerheden daaromtrent.

Een goedkeurende controleverklaring

We hebben onze controle van de jaarrekening 2019 van gemeente Haarlemmermeer afgerond. De geïdentificeerde [controleverschillen](#) blijven onder de goedkeuringstolerantie. Wij hebben een goedkeurende [controleverklaring](#) verstrekt voor de aspecten getrouwheid en financiële rechtmatigheid, onder voorbehoud dat de jaarrekening ongewijzigd wordt vastgesteld door de raad.

De financiële positie van Haarlemmermeer is 'goed' te noemen, met de schuldpositie als aandachtspunt

De [financiële positie](#) van Haarlemmermeer is 'goed' te noemen. Dat blijkt uit onder andere de solvabiliteit en de structurele exploitatieruimte. De schuldpositie is een aandachtsg gebied. De netto schuldquote ad 97% (2018: 91%) is ruim lager dan bij de Programmabegroting 2019-2022 ingeschat (134%), maar nog wel ruim boven het landelijk gemiddelde (68%). Om uw beleid uit te voeren moet financiering worden aangetrokken, uw gemeente is immers een groeigemeente. Volgens uw begroting zijn in de jaren 2019 t/m (na) 2023 € 248,1 miljoen aan investeringen geraamd, waardoor de schuldpositie (en de schuldquote) van de gemeente stijgen. Volgens de begroting 2020 is de verwachte netto schuldquote het hoogst in 2021, namelijk 143%. Het omlaag brengen van dit kengetal moet overigens geen doel op zich zijn en moet gezien worden in het licht van andere

kengetallen. Ook moeten de (beheers)maatregelen die getroffen zijn bij de financiering en de dekking van de investeringen in acht worden genomen. Wij adviseren om bij besluitvorming rondom (omvangrijke) investeringen en financiering mee te wegen: de impact op de a) kengetallen, b) financiële risico's en c) maatregelen en dekking van de lasten.

Ombuiging nog niet volledig gerealiseerd op het sociaal domein

Voor het sociaal domein geldt dat maximaal wordt gesteund op [eigen interne controles](#). Deze werkwijze heeft wederom goed gewerkt.

Voor het tweede jaar op een rij wordt Haarlemmermeer geconfronteerd met tekorten binnen dit domein. Ondanks de structurele aanpassing bij de Voorjaarsrapportage 2019 en de extra aanvulling bij de Najaarsrapportage 2019 zijn de middelen niet toereikend geweest. De eerder ingezette extra maatregelen waarover het college in de Voorjaarsrapportage 2019 rapporteerde, bleek in de praktijk veel ingewikkelder dan gedacht en hebben niet het gewenste effect. Het gevolg is dat de taakstelling van € 1,0 miljoen in 2019, waarover in de Voorjaarsrapportage 2018 besloten is, niet (volledig) is gerealiseerd. Het uiteindelijke resultaat in het brede [sociaal domein](#) (programma zorg en werk) voor 2019 uitkomt op een bedrag van € 0,6 miljoen ten opzichte van gewijzigde begroting en € 8,1 miljoen negatief ten opzichte van de [initieële](#) begroting.

We stellen vast dat in de jaarstukken, maar ook in de andere P&C documenten (voorjaarsrapportage, najaarsrapportage, begroting 2020) onvoldoende is beschreven over de huidige stand van zaken ten aanzien van de taakstellingen c.q. de transformatie die moet worden gerealiseerd gerelateerd aan met name het sociaal domein. We bevelen het college aan om dit standaard onderdeel uit te laten maken van deze rapportages, zodat de Raad nog beter inzicht heeft in de hieraan gerelateerde ontwikkelingen en de financiële impact hiervan.

Onze kernboodschappen (2/2)

Speerpunt rondom omgevingsvergunningen, zichtbare verbeteringen

Over het vorige controlejaar rapporteerde we onrechtmatigheden en procesmatige bevindingen gerelateerd aan dit proces. In overeenstemming met uw speerpunt hebben we specifieke aandacht gegeven aan de opvolging hiervan inclusief de beschikbaarheid van controle-informatie bij de omgevingsdienst en het zicht op de inbaarheid van vorderingen uit hoofde van verstrekte [bouwvergunningen](#).

De Omgevingsdienst heeft een verbeterplan opgesteld. Dit plan bevat met name een aanvullend kader om de opgegeven bouwsom te toetsen voor situaties waarin het bouwkostenkompas niet goed bruikbaar is.

We hebben, net als de VIC, diverse deelwaarnemingen verricht. Bij de gecontroleerde dossiers van de Omgevingsdienst laat de toepassing bouwkostenkompas (of alternatieve methode) in de dossiervorming een flinke verbetering zien. Dit komt onder meer tot uiting in geen onzekerheden te rapporteren (2018: € 0,6 miljoen).

Begin 2019 is een onderzoek uitgevoerd naar de bevoegdheidsverdeling intern van de gemeente en van de Omgevingsdienst. In dit onderzoek zijn tevens de mandaten en systeemrechten in het vergunningsverleningssysteem grondig onderzocht. Diverse procesverbeteringen (systeemrechten, accountaanvragen en gebruikersrechten) zijn al doorgevoerd of geformaliseerd. De implementatie van de overige aanbevelingen vindt in 2020 plaats.

De project specifieke risico's zijn toegenomen met € 7,7 miljoen

De totale [verliesvoorziening](#) bedraagt per 1-1-2020 € 36,8 miljoen, zijnde het resultaat op verliesgevende projecten. De verliesvoorziening is ten opzichte van 1-1-2019 met € 12,8 miljoen gedaald, voornamelijk door het afsluiten van Hoofddorp Centrum.

Het gewogen saldo van de kansen en risico's is verslechterd met € 7,7 miljoen. Deze verslechtering wordt op hoofdlijnen veroorzaakt door Badhoevedorp namelijk het risico dat het bestemmingsplan voor Schuilhoeve opnieuw vernietigd zal worden gerelateerd aan industrielaawaai en grondgeluid. De kans van optreden is gewijzigd van 50% naar 85%.

Ruim minder winst in de grondexploitatie in vergelijking met het tMPG door aanscherping BBV

Vanaf 2017 is de PoC-methodiek onderdeel van het [winstnemingsmodel](#) van Haarlemmermeer. Sinds juli 2019 is er een nieuwe notitie van de commissie BBV die de vorige notities en V&A-rubrieken combineert en vervangt. Meer expliciet is opgenomen dat voor de berekening van de 'te nemen winst' uit moet worden gegaan van de eindwaarde (en niet de netto contante waarde). Dit betekent voor Haarlemmermeer een aanpassing van het winstnemingsmodel. De initiële verwachting voor 2019 was een winst van circa € 14,6 miljoen. Uiteindelijk bedraagt de winst over 2019 € 0,7 miljoen.

De interne beheersing is van voldoende niveau, basis IT-beheersing onderhanden

In onze rapportage interim-bevindingen hebben wij ons beeld gegeven van de [interne beheersing](#) van uw gemeente. Onze conclusie was dat de interne beheersing van voldoende niveau is. Wij hebben toen aanbevelingen gedaan om de aanbestedingsprocedures en de vaststelling van de prestatielevering te versterken. Daarnaast hebben we geconcludeerd dat er op het gebied van beheersing van de IT-omgeving de basis nog niet op orde is. We zien dat de organisatie dit serieus heeft opgepakt en met een flinke verbeteringslag bezig is.

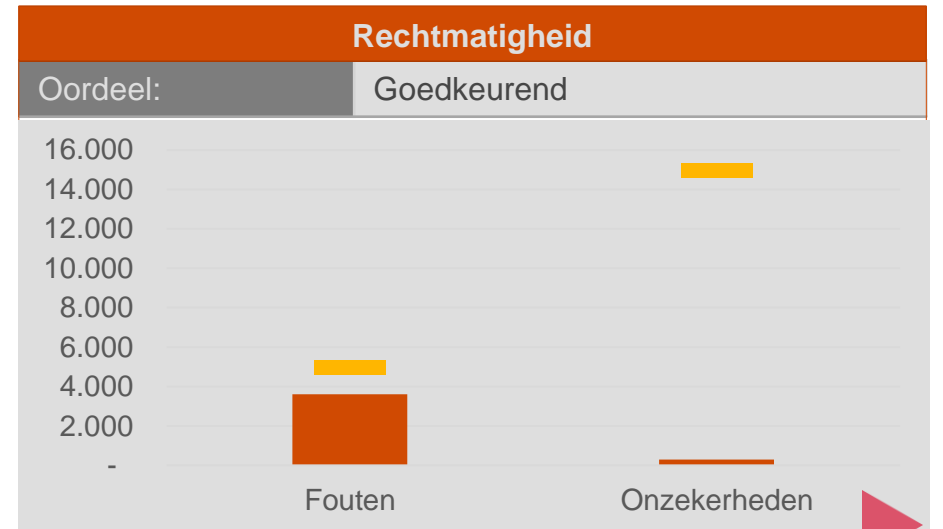
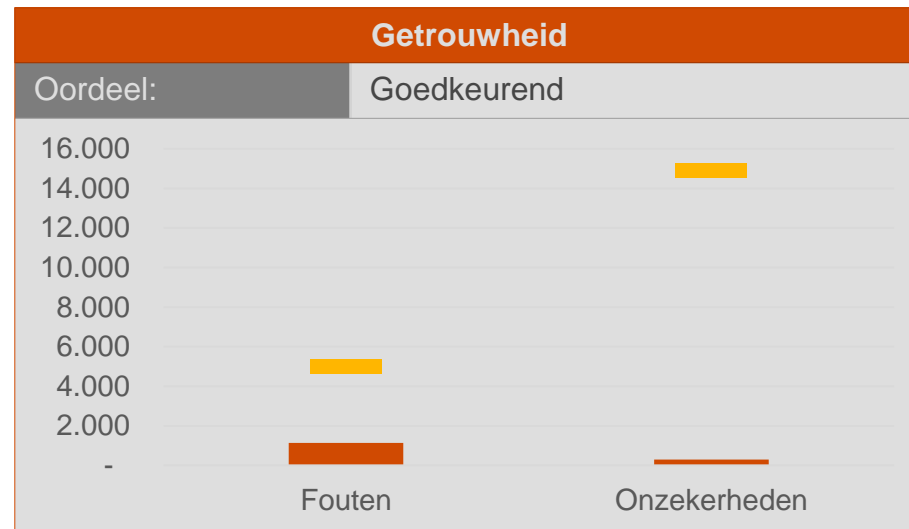
- ☰ Introductie
- ⓘ Kernboodschappen
- ★ **Uitkomsten controle**
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- WNT
- SiSa
- 👁 Interne beheersing
- 📈 Ontwikkelingen
- 🗄 Bijlagen

Ons oordeel bij uw jaarstukken 2019

Wij hebben de accountantscontrole van uw jaarstukken afgerond. De reikwijdte van onze controle is ongewijzigd ten opzichte van ons controleplan.

In onderstaande grafieken geven een totaal beeld van geconstateerde onzekerheden en fouten op getrouwheid en rechtmatigheid. De oranje balk geeft aan het absolute maximum aan van 'te accepteren' fouten en onzekerheden. Daarboven zou het effect hebben op de strekking van onze verklaring. De rode blokken betreft de som van de geconstateerde fouten en onzekerheden.

Voor een nadere toelichting op de bevindingen klik [hier](#).

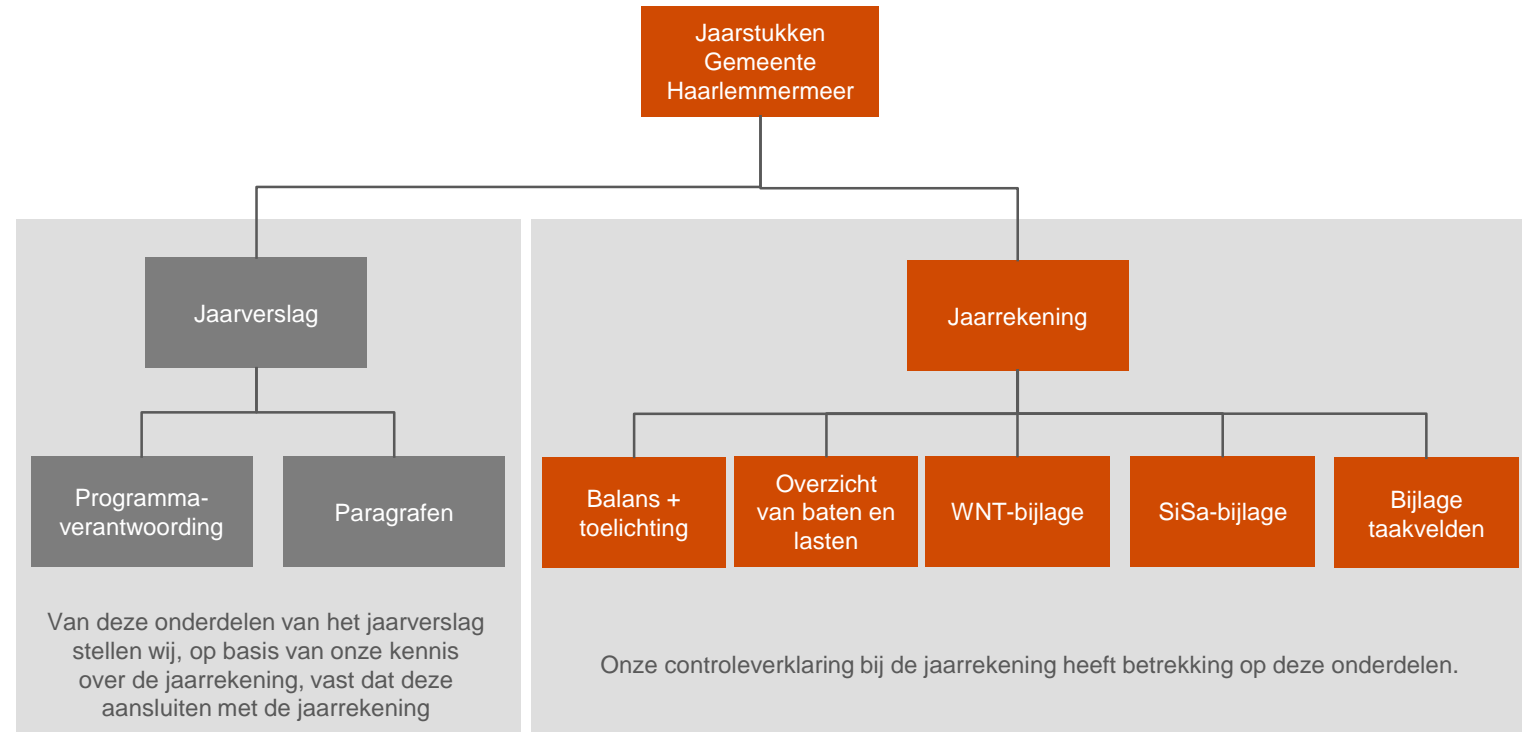

■ = absoluut bedrag fouten of onzekerheden x € 1.000
■ = door u vastgestelde goedkeuringstolerantie x € 1.000

- Introductie
- Kernboodschappen
- Uitkomsten controle**
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- WNT
- SiSa
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen
- Bijlagen

Reikwijdte van onze controle

De reikwijdte van de controle is zo ontworpen dat er voldoende controle-informatie wordt verkregen met betrekking tot uw jaarrekening, ter ondersteuning van een kwalitatieve controle. In het controleplan hebben wij afspraken met u gemaakt over de reikwijdte van de controle. Wij bevestigen dat de definitieve reikwijdte van de controle gelijk is aan die in het controleplan. Onderstaand hebben wij een samenvatting opgenomen.

Niet-gecorrigeerde controleverschillen inzake getrouwheid zijn niet materieel

De volgende geconstateerde controleverschillen (fouten) zijn niet gecorrigeerd in de jaarrekening. Het college heeft geconcludeerd dat het kwalitatieve en kwantitatieve effect niet materieel is. Wij zijn het eens met de beoordeling van het college en concluderen dat het bedrag aan niet-gecorrigeerde verschillen niet materieel is. Het niet-gecorrigeerde controleverschil met betrekking tot de voortgezette controle van de crediteuren heeft geen impact op het resultaat, omdat deze facturen geactiveerd zouden worden.

#	Beschrijving	Jaarrekeningpost	Fouten	Onzekerheden
1	<u>Prestatielevering Bijzondere Bijstand</u>	Sociaal Domein	0	300.000
2	Bijstand voor zelfstandigen: door nagekomen informatie bleek dat de vordering op het Rijk voor 162.000 te laag was verantwoord	Sociaal Domein	162.000	0
3	Vanuit de controle is gebleken dat er facturen die binnen zijn gekomen in 2020, betrekking hadden op 2019, maar ten onrechten niet geboekt waren in 2019. Omdat dit facturen betreffen die geactiveerd zouden worden, heeft deze correctie geen resultaatimpact.	Netto vlottende schulden en voorraden	299.000	0
4	Leges zijn geheven over een te laag bedrag. Het MT veiligheid heeft acties uitgezet om mogelijkheden tot herstel te verkennen en uit te voeren.	Omgevingsvergunningen	152.000	0
5	Vanuit de subsidievaststelling 2019 van de vervoerregio is gebleken dat een bijdrage minder is vastgesteld dan initieel verleend. Deze vaststelling is pas eind maart 2020 verkregen, vandaar dat deze (ten onrechte) nog niet in de jaarstukken was verwerkt.	Programma 'mobiliteit'	528.000	0
Totaal			1.141.000	300.000

- Introductie
- Kernboodschappen
- Uitkomsten controle**
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- WNT
- SiSa
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen
- Bijlagen

Overzicht van fouten en onzekerheden rechtmatigheid

Onderstaand hebben wij onze detailbevindingen op de aspecten rechtmatigheid en getrouwheid opgenomen boven de door u gestelde rapporteringstolerantie van € 75.000. Door op de bevinding te klikken krijgt u meer toelichting op de bevinding.

#	Beschrijving	Jaarrekeningpost	Fouten	Onzekerheden
1	Onrechtmatigheid aanbestedingen	Inkopen en aanbestedingen	2.199.000	0
2	De ongecorrigeerde correctie voor 'getrouwheid' is ook een bevinding voor rechtmatigheid	Sociaal domein en Crediteuren	1.141.000	300.000
3	Voorwaardencriterium Bijzondere Bijstand	Sociaal Domein	274.000	0
Totaal			3.614.000	300.000

Introductie

Kernboodschappen

Uitkomsten controle

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Ontwikkelingen

Bijlagen

De kwaliteit van uw jaarverslag is voldoende tot goed

Informatiewaarde is verbeterd en kan nog worden uitgebouwd

Ons oordeel is gebaseerd op de leesbaarheid, concreetheid en kwaliteit van de analyses. Dit alles vanuit raadsperspectief. Klik [hier](#) voor een nadere toelichting.

Jaarrekening en jaarverslag zijn verenigbaar

Wij zijn verplicht vast te stellen of wij op grond van de informatie verkregen in onze controle onjuistheden hebben geconstateerd die gebruikers van de jaarrekening zouden kunnen beïnvloeden. Dit is niet het geval.

Kwaliteit paragrafen is goed

Wij hebben vastgesteld of alle verplichte informatie in de paragrafen is opgenomen. Daarnaast hebben wij de informatiewaarde van de paragrafen beoordeeld.

Jaarverslag voldoet aan eisen BBV

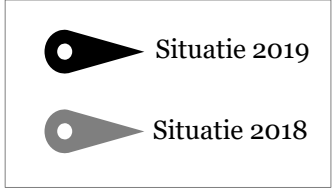
In het BBV zijn diverse eisen opgenomen voor de vorm en inhoud van het jaarverslag. Wij hebben vastgesteld dat uw jaarverslag voldoet aan het BBV.

Situatie 2019

Situatie 2018

- ☰ Introductie
- ⓘ Kernboodschappen
- ☆ Uitkomsten controle
- Jaarverslag**
- Jaarrekening
- WNT
- SiSa
- 👁 Interne beheersing
- 📈 Ontwikkelingen
- 📁 Bijlagen

De kwaliteit van uw jaarverslag is voldoende tot goed

🌐 Financiële hoofdlijnen goed toegelicht

☰ Inzicht rondom bezuinigingen is matig

🏢 De toelichting incidentele baten en lasten voldoet nog niet helemaal aan de vereisten van het BBV

☑ Passages inzake de coronacrisis opgenomen in het jaarverslag én de jaarrekening

- ☰ Introductie
- ⓘ Kernboodschappen
- ☆ Uitkomsten controle
- Jaarverslag**
- Jaarrekening
- WNT
- SiSa
- 👁 Interne beheersing
- 📈 Ontwikkelingen
- 🗄 Bijlagen

Informatiewaarde jaarverslag

Als accountant geven wij een oordeel over uw jaarrekening. Maar uw jaarstukken bestaan uit meer dan dat. En voor u als raad is het integrale boekwerk van belang. Om die reden hebben wij de informatiewaarde van uw jaarstukken nader beoordeeld. Vanuit onze natuurlijke adviesfunctie delen wij graag onze observaties over de informatiewaarde van uw jaarstukken met u.

De leesbaarheid van de jaarstukken is goed. De teksten zijn compact en goed geformuleerd. De jaarstukken hebben in vergelijking met voorgaand jaar een kwaliteitsimpuls gehad. Er zijn schema's en 'graphics' opgenomen waarin met kleuren de voortgang van beleidsrealisatie wordt toegelicht. De totale omvang van ca 270 pagina's (excl. bijlagen) is vergelijkbaar met of kent minder pagina's dan bij andere gemeenten van deze omvang.

De programmaverantwoording bestaat per programma onder andere uit de onderdelen 'Wat willen we bereiken?', 'Wat hebben we daarvoor gedaan?' en 'Wat heeft het gekost?'. Binnen de paragraaf 'wat willen we bereiken' wordt ook verantwoording afgelegd over de realisatie van de beleids-indicatoren. Er is telkens ook een kolom 'streefwaarde' toegevoegd, maar soms is deze nog leeg. De meeste aandacht gaat in de verantwoording naar de uitgevoerde activiteiten en minder naar de resultaten daarvan in relatie tot de doelstellingen, indicatoren en de financiën. De informatiewaarde kan hierdoor nog verbeteren.

Op 23 januari 2020 heeft de werksessie 'Verbeteren informatiewaarde van de jaarstukken en begroting' plaatsgevonden. De primaire doelen van deze werksessie was a) het versterken van de informatiewaarde van de P&C-documenten en b) het beter aansluiten op de gebruikswensen van de raad. Deze sessie heeft geleid tot prioritering van de verbetermogelijkheden.

Vervolg:

- **Door de werksessie heeft u inzicht gekregen in de mogelijkheden om de informatiewaarde van de P&C-stukken te versterken en tevens bepaald aan welke verbeterwensen prioriteit moet worden gegeven. We hebben begrepen dat er een verdiepingssessie zal plaatsvinden om hier verder vervolg aan te geven.**

- Introductie
- Kernboodschappen
- Uitkomsten controle
- Jaarverslag**
- Jaarrekening
- WNT
- SiSa
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen
- Bijlagen

Incidentele baten en lasten

De commissie BBV heeft in 2019 een notitie incidentele baten en lasten uitgebracht waarin aanvullende eisen staan met betrekking tot de verantwoording van incidentele baten en lasten. Of een post terecht als incidenteel opgenomen is in het overzicht van incidentele baten en lasten, kan veelal alleen inzichtelijk worden gemaakt door het geven van een goede toelichting.

Het BBV geeft immers geen scherpe definitie wat incidenteel of structureel is. Dit wordt mede ingegeven door het 'principle based' zijn van het BBV. Gemeenten verschillen in aard, takenpakket, (politieke) keuzes en omvang van elkaar.

De organisatie van gemeente Haarlemmermeer had altijd al een uitgebreid overzicht van incidentele baten en lasten als je dat vergelijkt met andere gemeenten van deze omvang. Daarnaast is er grotendeels opvolging gegeven aan de nieuwe notitie, bijvoorbeeld door het overzicht op te nemen over het 'structurele begrotingssaldo' in de Financiële Hoofdlijnen op pagina 8 van de jaarstukken.

Haarlemmermeer hanteert voor de omvang van de bedragen een minimum van € 75.000. Dit is conform de rapporteringsomvang van afwijkingen die wordt gehanteerd.

We concluderen dat de herziene toelichting voldoet aan de minimale vereisten van het verslaggevingsstelsel, waarbij we nog wel twee adviezen hebben om te verwerken in de jaarstukken van komend boekjaar.

Advies:

- We bevelen aan om de toelichtingen waar nodig uit te breiden. Of een post terecht als incidenteel opgenomen is in het overzicht van incidentele baten en lasten, kan veelal alleen inzichtelijk worden gemaakt door het geven van een goede toelichting. In de huidige versie is niet altijd duidelijk of een post terecht als 'incidenteel' is opgenomen.**

 Introductie Kernboodschappen Uitkomsten controle

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

 Interne beheersing Ontwikkelingen Bijlagen

Passages inzake de coronacrisis zijn opgenomen (1/2)

Effecten van coronacrisis zijn impactvol en daarmee ook van invloed op uw jaarverslaggeving en onze controleverklaring

De coronacrisis onderstreept maar weer eens het belang van gemeenten. We hebben waardering voor u en alle medewerkers, die in deze weerbarstige tijd hard aan de slag zijn om uitvoering te geven aan de maatregelen vanuit de rijksoverheid en invulling te geven aan eigen maatregelen voor uw gemeente en inwoners. Door de financiële verhoudingswet hebben gemeenten geen directe zorgen over de continuïteit van de eigen organisatie, zoals veel bedrijven op dit moment wel hebben. Het coronavirus heeft echter ook financiële impact op gemeenten door extra uitgaven voor de diverse regelingen, extra kosten om de bedrijfsvoering voort te zetten en minder inkomsten. Uit de berichtgeving blijkt dat het Rijk zal compenseren, maar onduidelijk is nog hoeveel.

In termen van verslaggeving wordt de coronacrisis gezien als een gebeurtenis na balansdatum, die geen nadere informatie geeft over de feitelijke situatie per 31 december 2019. Het heeft daarmee geen financiële impact op de jaarrekening 2019. Wel is hieraan aandacht besteed in het verslag, bij de paragraaf weerstandsvermogen en bij de gebeurtenissen na balansdatum in de jaarrekening. Wij hebben een zogeheten onverplicht toelichtende benadrukkingsparagraaf opgenomen in de controleverklaring, gelet op de algehele maatschappelijke impact van de coronacrisis.

De samenwerking tussen de gemeente en ons in het kader van de jaarrekeningcontrole is redelijk goed doorgelopen. In een zeer kort tijdsbeslag is de omslag gemaakt naar digitaal samenwerken. Samen bleken we creatief en wendbaar.

Effecten van coronacrisis zijn impactvol en daarmee ook van invloed op uw jaarverslaggeving en onze controleverklaring:

Het is logisch dat de maatschappelijke taak boven de procedures gaan. Toch is het van belang dat bij de uitvoering van de (nood)maatregelen na te denken over de rechtmatigheid en de benodigde vastleggingen om achteraf verantwoording af te kunnen leggen. Dit laatste natuurlijk ten behoeve van de raad, maar mogelijk ook ten behoeve van compensatie van het Rijk. Let er daarbij op dat besluitvorming op het juiste niveau plaatsvindt (college of raad) op basis van wetgeving en verordeningen en zorg voor goede vastlegging van besluitvorming en uitvoering. Denk daarbij van tevoren na welke informatie mogelijk nodig kan zijn voor de verantwoording aan het Rijk.

Een belangrijk ander aspect is dat, ondanks het digitale tijdperk waar we ons in bevinden, juist in deze periode de normale beheersmaatregelen in de primaire en bedrijfsvoering processen niet allemaal mogelijk zijn en het risico op mogelijke fouten én fraude toeneemt. Leg daarom de aanpassingen in processen en beheersmaatregelen in verband met thuiswerksituatie vast en zorg voor compenserende maatregelen op basis van een risicoanalyse en creëer bewustzijn bij alle medewerkers ten aanzien van het risico op internetcriminaliteit.

Advies:

- **Wij adviseren u om (in gesprek met) de lokale partners zoals ondernemers, culturele instellingen, zorginstellingen) helderheid te geven over de eisen die u aan hun verantwoording stelt.**

- Introductie
- Kernboodschappen
- Uitkomsten controle

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

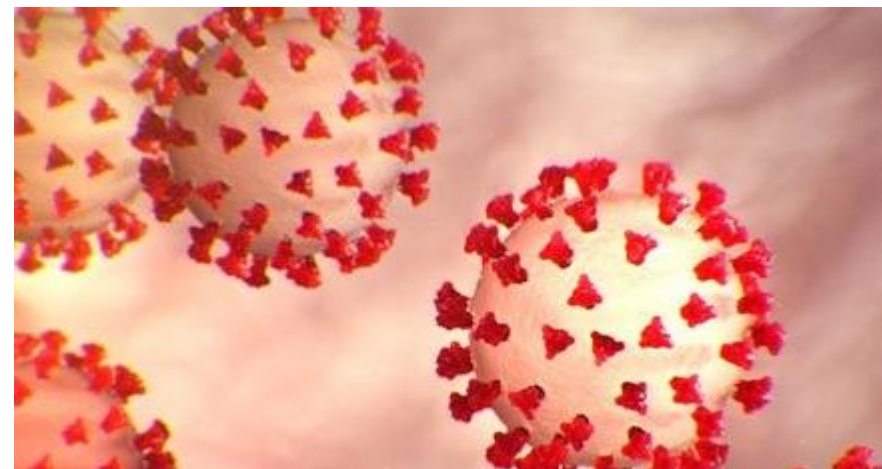
Ontwikkelingen

Bijlagen

Passages inzake de coronacrisis zijn opgenomen (2/2)

Impactanalyse met scenario's in de zomer ten behoeve van begrotingswijzigingen 2020 en begroting 2021

Het coronavirus heeft natuurlijk effect op de uitgaven en de financiële positie van gemeenten. Denk aan inkomsten die teruglopen (waaronder toeristenbelasting, leges, parkeeropbrengsten, dividenden) en aan extra lasten ter ondersteuning van de lokale ondernemers, instellingen en inwoners. Daarnaast heeft de Rijksoverheid toegezegd diverse extra lasten te compenseren. De VNG is hierover in gesprek met het Rijk. Een eerste beschrijving van de impact heeft de gemeente in de jaarrekening opgenomen, waarin ook de onzekerheden doorklinken. Gedurende de komende maanden is meer inzicht nodig om goede (begrotings-) besluiten te kunnen nemen voor 2020 en de begroting voor 2021 te kunnen opstellen en vaststellen. Gemeente Haarlemmermeer heeft hier opvolging aan gegeven in de voorjaarsnota. We adviseren om bij een eventuele impactanalyse scenario's uit te werken, zodat inzicht bestaat wat de gevolgen zijn bij diverse scenario's.

Introductie

Kernboodschappen

Uitkomsten controle

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Ontwikkelingen

Bijlagen

Onze bevindingen bij de jaarrekening

Wij hebben de getrouwheid van de jaarrekening gecontroleerd en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties. Onze bevindingen vindt u in dit deel.

Voor het [sociaal domein](#) geldt dat maximaal wordt gesteund op eigen interne controles rondom prestatielevering en tussentijdse afstemming met zorgleveranciers. Deze werkwijze heeft wederom goed gewerkt.

Voor het [ruimtelijk domein](#) geldt dat de verliesvoorziening met € 12,9 miljoen is gedaald (afsluiting van project Hoofddorp centrum), maar de project specifieke risico's zijn toegenomen. Daarnaast is het winstnemingsmodel rondom de PoC aangepast, waardoor de gerealiseerde winsten lager zijn dan gepland. Bij het tMPG 2019 was de prognose € 14,6 miljoen op basis van de oude systematiek. Uiteindelijk bedraagt de winst over 2019 € 0,7 miljoen.

Vanaf 2021 moet het college een rechtmatigheidsverantwoordelijkheid afgeven, als onderdeel van de jaarstukken. In onze eerdere rapportage hebben wij u geadviseerd hier alvast op voor te sorteren, omdat dit aandacht en eventuele wijzigingen vereist van uw organisatie. Om daar te komen doen wij een aantal aanbevelingen, zie [cijfers en bedrijfsvoering](#)).

In het kader van [rechtmatigheid](#) is uit de interne verbijzonderde controle een onrechtmatigheid gebleken van € 2,2 miljoen.

De [financiële positie](#) van de gemeente is goed en stabiel, maar we vragen aandacht voor de ontwikkeling van de schuldquote.

Introductie

Kernboodschappen

Uitkomsten controle

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Ontwikkelingen

Bijlagen

Ombuiging nog niet volledig gerealiseerd op het sociaal domein

Het sociaal domein kent een stevige opgave. Sinds 2015 is er sprake van een stijging van het aantal inwoners dat gebruik maakt van maatwerkvoorzieningen (Jeugd en Wmo).

Voor het tweede jaar op rij wordt Haarlemmermeer geconfronteerd met tekorten binnen het sociaal domein, als gevolg van een toegenomen vraag naar zorg. Het betreft vooral een tekort op de jeugdzorg, wat ook landelijk het beeld is. Op basis van onderzoek naar de tekorten zijn gemeenten in de meicirculaire door het Rijk incidenteel (2019-2021) gecompenseerd. Ondanks de extra middelen van het Rijk is Haarlemmermeer nog niet in staat gebleken haar wettelijke taken uit te voeren binnen het daarvoor beschikbare budget. Wanneer begrote kosten tegen gerealiseerde kosten worden afgezet, gaat het per saldo om een tekort van € 0,6 miljoen (Programma Zorg en Werk) ten opzichte van begroting na wijzigingen. Dit is € 8,1 miljoen negatief ten opzichte van de primaire begroting.

Naar de vraag of, en zo ja in welke mate, gemeenten structureel extra middelen nodig hebben, wordt op dit moment landelijk onderzoek gedaan. Eerder, namelijk met de vaststelling van de Voorjaarsrapportage 2018, is een taakstelling van € 1,0 miljoen opgelegd. Over de uitvoering van de maatregelen waarmee invulling wordt gegeven aan de taakstelling is onder andere gecommuniceerd in de Voorjaars- en Najaarsrapportage 2019. De taakstelling is niet (volledig) gerealiseerd.

Naast bestaande maatregelen zet het college daarom nieuwe maatregelen in gang die bij moeten dragen aan het realiseren van de taakstelling. Over de transformatie in het sociaal domein wordt apart gerapporteerd in de Transformeermonitor.

Lasten per beleidsdoel in programma "Zorg en Werk"	Begroting Origineel (x €1.000)	Begroting Gewijzigd (x €1.000)	Rekening 2019 (x €1.000)
A: Zorg & onders. thuis.	€ 49.701	€ 52.923	€ 55.296
B: Zorg & onders. verblijf	€ 5.639	€ 9.470	€ 8.976
C: Werk boven uitkering	€ 7.324	€ 9.241	€ 8.462
D: Bestaansminimum	€ 40.076	€ 38.631	€ 38.137
Totaal	€ 102.739	€ 110.264	€ 110.871

Advies:

We stellen vast dat in de jaarstukken, maar ook in de andere P&C documenten (voortgangsrapportage, najaarsrapportage, begroting 2020) niet veel tekst is opgenomen over de huidige stand van zaken ten aanzien van de taakstellingen c.q. de transformatie die moet worden gerealiseerd. Er is wel een transformeermonitor. We bevelen het college aan om dit ook standaard onderdeel uit te laten maken van deze rapportages, zodat de Raad nog beter inzicht heeft in de hieraan gerelateerde ontwikkelingen en de financiële impact hiervan.

Introductie

Kernboodschappen

Uitkomsten controle

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Ontwikkelingen

Bijlagen

Net als voorgaand jaar wordt er maximaal gesteund op interne controles

Er is minder 'gesteund' op de productieverantwoordingen van zorgleveranciers

Voor het sociaal domein geldt dat maximaal wordt gesteund op eigen interne controles rondom prestatielevering en tussentijdse afstemming met zorgleveranciers. De gemeente is dus niet afhankelijk van de productieverantwoordingen van de instellingen. Net als voorgaand jaar heeft deze aanpak weer goed gewerkt. De volgende randvoorwaarden zijn hierbij leidend geweest:

- Tussentijdse afstemming met instellingen met een (verwachte) productie van > € 125.000;
- Voortzetting afgesproken interne controlemaatregelen inclusief uitgebreide toets op het aspect 'prestatielevering';
- Verantwoording op basis van voorlopige productierapportages.

Bijzondere bijstand; Rechtmatigheidsfout van € 274.000 vanwege voorwaardencriterium en onzekerheid van € 300.000 vanwege het aspect 'prestatielevering'

Voorwaardencriterium: Voor wat betreft de onrechtmatigheid bij bijzondere bijstand, geldt dat voor de regelingen Haarlemmermeer doet mee (HMDM) voor volwassenen, de tegemoetkoming schoolkosten en de computerregeling niet wordt onderzocht of de kosten daadwerkelijk gemaakt zijn na financiële verstrekking aan inwoners. Omdat in de lijn niet is onderzocht of de kosten daadwerkelijk gemaakt zijn na verstrekking aan inwoners, is vervolgonderzoek uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat voor 34% van de kosten vaststaat dat niet is voldaan aan het voorwaardencriterium. Dit heeft een financiële rechtmatigheidsfout tot gevolg van € 274.000.

Prestatielevering: Voor de regelingen Haarlemmermeer doet mee (HMDM) voor kinderen en Bijles geldt, dat het verstrekkingen in natura betreft en dat levering en facturering via Stichting Leergeld en JeugdSportFonds loopt. Het accorderen van de prestatielevering heeft niet plaatsgevonden op basis van de juiste informatie. Voor deze kosten zijn over 2019 respectievelijk € 240.000,- en € 60.000,- aan voorschotten betaald, welke voorlopig als onzeker zijn aangemerkt, in afwachting van een eindafrekening.

Landelijke 'formele' fouten rondom PGB's leiden niet tot onrechtmatigheid'

Voor alle cliënten die een PGB-budget ontvangen worden door de gemeente beschikkingen verstrekt aan de cliënt. Conform landelijke afspraken verzorgt de Sociale Verzekeringsbank (SVB) het administratieve proces rondom de PGB-verstrekkingen en legt daarover verantwoording af aan de gemeenten. Daar wordt echter niet getoetst op het aspect prestatielevering. Doordat de gemeente zelf proactief uitgebreide tests heeft uitgevoerd op aspecten zoals het beoordelen van rechtmatigheid zorgvraag, administratieve afhandeling en vaststellen en verwerken van PGB's (inclusief prestatielevering) is zelfstandig zekerheid verkregen over zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid van de te verantwoorde lasten in het kader van de PGB's.

Introductie

Kernboodschappen

Uitkomsten controle

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Ontwikkelingen

Bijlagen

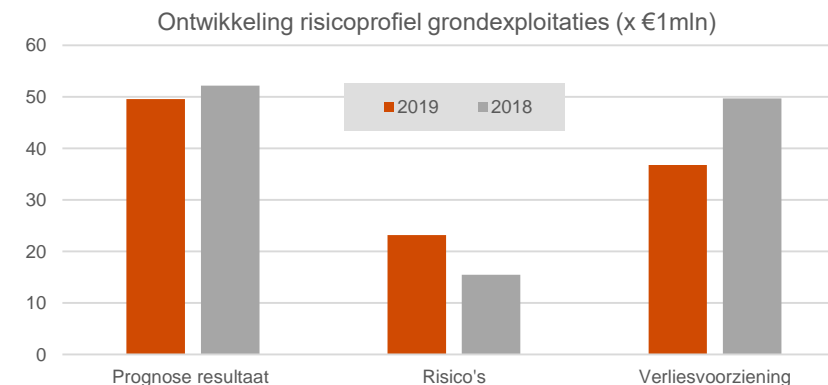
De grondexploitaties van gemeente Haarlemmermeer zijn in beweging

De verliesvoorziening is met € 12,9 miljoen gedaald, maar de project specifieke risico's zijn toegenomen

Op totaalniveau (incl. winstgevende projecten) is het verwachte eindresultaat € 49,6 miljoen positief. Dit wordt met name door de grondexploitatie Badhoevedorp Centrum die € 41,9 miljoen daaraan bijdraagt.

De totale verliesvoorziening bedraagt per 1-1-2020 € 36,8 miljoen, zijnde het resultaat op verliesgevende projecten. De verliesvoorziening is ten opzichte van 1-1-2019 met € 12,9 miljoen gedaald, voornamelijk door het afsluiten van Hoofddorp Centrum.

Het gewogen saldo van de kansen en risico's is verslechterd met € 7,7 miljoen. Deze verslechtering wordt op hoofdlijnen veroorzaakt door Badhoevedorp namelijk het risico dat het bestemmingsplan voor Schuilhoeve opnieuw vernietigd zal worden gerelateerd aan industrielawaai en grondgeluid. De kans van optreden is gewijzigd van 50% naar 85%.

Ruim minder winst in de grondexploitatie in vergelijking met het tMPG

Vanaf 2017 is de PoC-methodiek onderdeel van het winstnemingsmodel van Haarlemmermeer. Sinds juli 2019 is er een nieuwe notitie van de commissie BBV die de vorige notities en V&A-rubrieken combineert en vervangt. Meer expliciet is opgenomen dat voor de berekening van de 'te nemen winst' uit moet worden gegaan van de eindwaarde (en niet de netto contante waarde). Dit betekent voor Haarlemmermeer een aanpassing van het winstnemingsmodel.

De aanpassing van het winstnemingsmodel zorgde ervoor dat de genomen winst uit 2017 en 2018 gecorrigeerd moest worden. Dit heeft voor de winst over 2019 een effect van circa € 10,0 miljoen negatief. Bij het tMPG 2019 was de prognose € 14,6 miljoen. De verwachting na aanpassing was een winst van circa € 4,6 miljoen. Uiteindelijk bedraagt de winst over 2019 € 0,7 miljoen. Deze lagere winst komt doordat niet alle opbrengsten en kosten zijn gerealiseerd zoals geprognosticeerd was.

 Introductie Kernboodschappen Uitkomsten controle

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

 Interne beheersing Ontwikkelingen Bijlagen

Overige onderwerpen gerelateerd aan het ruimtelijk domein

Het college heeft geen voorziening gevormd gerelateerd aan een lopende rechtszaak

De gemeente Haarlemmermeer loopt verschillende risico's met betrekking tot de ontwikkeling van Badhoevedorp Zuid. Deze risico's zijn onderdeel van de berekening die gemaakt wordt ten behoeve van het weerstandsvermogen. Deze risico's zijn net als voorgaand jaar beschreven in zowel het jaarverslag (paragraaf weerstandsvermogen) en in de jaarrekening (niet uit de balans blijken verplichtingen).

Onder bepaalde voorwaarden moet een voorziening gevormd worden voor claims. Eén van deze voorwaarden is dat verplichtingen en verliezen, waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, redelijkerwijs in te schatten moeten zijn. Het college heeft net als voorgaand jaar het standpunt ingenomen dat de uitkomst van de rechtszaak nog dermate onzeker is, dat de omvang van eventuele verplichtingen en verliezen niet redelijkerwijs in te schatten zijn. We stemmen in met deze werkwijze.

Het college houdt de ontwikkelingen rondom de gerelateerde risico's en de lopende rechtszaak nauwgezet in de gaten. Het college concludeert dat de stand van zaken inhoudelijk niet is gewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar. Wel is middels een nieuwsbericht bekend geworden dat claimende partij haar aandelen heeft verkocht aan een andere partij, maar nog onbekend is welke impact dat heeft op de rechtszaak. We zijn het eens met deze zienswijze.

De marktwaardetoets van strategische gronden heeft voor het laatste deel plaatsgevonden

Gronden waarvoor nog geen transitie naar bouwgrond plaatsvindt, worden onder de "Materiële Vaste Activa" verantwoord. De boekwaarde van de gronden mag niet hoger zijn dan de geldende marktwaarde. In 2019 zijn de strategische gronden getaxeerd. Dit heeft als gevolg dat een afschrijving van € 0,4 miljoen moet worden doorgevoerd bij het MPG 2020 en dit gaat ten laste van de Reserve Grondzaken.

Introductie

Kernboodschappen

Uitkomsten controle

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Ontwikkelingen

Bijlagen

Schattingen ruimtelijk domein zijn evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2019 beoordeeld.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering.

Schatting	Waarde in 2019 (2018)	Beoordeling 2019	Beoordeling 2018	Toelichting
Waardering materiële vaste activa	€ 566,5 mln (€ 575,9 mln)			Het activabeleid van de gemeente ligt ten grondslag aan de wijze van afschrijven op materiële vaste activa. De gehanteerde afschrijvingspercentages zijn gebruikelijk in de sector.
Waardering vastgoed	€ 275,0 mln (€ 280,8 mln)			Vastgoed kan een economische of een maatschappelijke functie hebben en op vastgoed met een maatschappelijke functie (bijvoorbeeld een schoolgebouw) mag niet worden afgewaardeerd. De waardering van het vastgoed met economische functie hebben we beoordeeld.
Waardering grondexploitaties	€ 99,1 mln (€ 104,5 mln)			Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de grondexploitaties een betrouwbaar beeld geven van de waardering van uw grondexploitaties. De uitgangspunten die in de berekeningen gehanteerd worden zijn voor zover mogelijk onderbouwd met rapportages van externe partijen. Zie voor toelichting hier .
Voorziening achterstallig onderhoud	€ 5,6 mln (€ 0,0 mln)		n.v.t.	Gemeente Haarlemmermeer loopt voorop met het vormen van deze voorziening (is immers pas verplicht vanaf begroting 2021). De uitgangspunten die in de berekeningen gehanteerd worden zijn voor zover mogelijk onderbouwd. We concluderen dat deze evenwichtig tot stand zijn gekomen.

Controleverskil

Voorzichtig

Evenwichtig

Optimistisch

Controleverskil

5iiiiii

- ☰ Introductie
- ⓘ Kernboodschappen
- ☆ Uitkomsten controle
- Jaarverslag
- Jaarrekening**
- WNT
- SiSa
- 👁 Interne beheersing
- 📈 Ontwikkelingen
- 🔄 Bijlagen

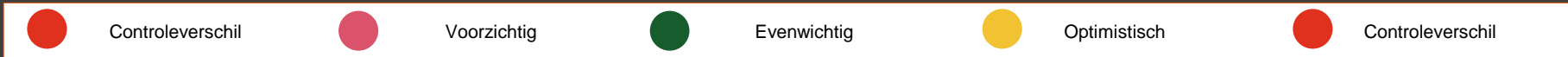

De parameters voor de grondexploitaties zijn voorzichtig ingeschat

De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op, de zogenaamde jaarschijven, waarin een schatting is opgenomen van de te maken

kosten en opbrengsten. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Wij hebben de gehanteerde uitgangspunten en parameters beoordeeld. In onderstaande tabel zijn onze bevindingen weergegeven.

Schatting	Beoordeling 2019	Beoordeling 2018	Toelichting
Gehanteerde rekenrente	●	●	De gemeente hanteert voor de grondexploitaties een interne rekenrente, zijnde het gewogen gemiddelde van verstrekte en nieuwe leningen. Deze is 1,5% (2018: 1,5%).
Kostenstijging	●	●	Dit is het percentage waarmee wordt verwacht dat de kosten zullen stijgen. Haarlemmermeer hanteert een percentage van 2,0% (2018: 2,2%).
Opbrengstenstijging	●	●	Dit is het percentage waarmee wordt verwacht dat de opbrengsten zullen stijgen. Er wordt onderscheid gemaakt tussen woningen ad 2,0% (2018: 2,2%) en overig van 1,5% (2018: 1,7%).
Verkooprijzen	●	●	Elk jaar beslist stelt de gemeenteraad van Haarlemmermeer de hoogte van de grondprijzen vast. Haarlemmermeer voert een grondprijnsbeleid waarbij de waarde van de grond gerelateerd is aan de daarop te realiseren bestemming of functie.
Ramingen	●	●	In de grondexploitaties worden detailberekeningen gemaakt over de nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten. Hierin wordt onder andere rekening gehouden met posten 'onvoorzien'. We concluderen dat deze ramingen voorzichtig zijn bepaald.
Overall oordeel	●	●	In algemeenheid kan gezegd worden dat de parameters 'voorzichtig' zijn bepaald.

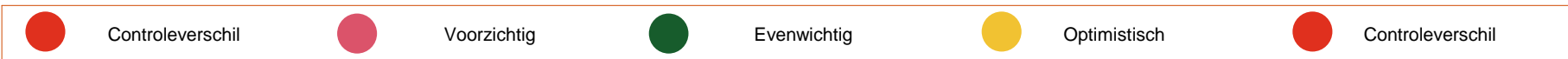
- ☰ Introductie
- ⓘ Kernboodschappen
- ☆ Uitkomsten controle
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- WNT
- SiSa
- 👁 Interne beheersing
- 📈 Ontwikkelingen
- 🗂 Bijlagen

Schattingen domein bedrijfsvoering zijn evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2019 beoordeeld.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering.

Schatting	Waarde in 2019 (2018)	Beoordeling 2019	Beoordeling 2018	Commentaar
Waardering financiële vaste activa	€ 112,1 mln (€ 112,7 mln)	●	●	We hebben de waardering van uw financiële vaste activa in detail gecontroleerd, waaronder de deelnemingen. Wij concluderen dat de inschattingen van het college ten aanzien van deze deelnemingen en (gerelateerde) leningen evenwichtige tot stand zijn gekomen.
Juistheid en volledigheid APPA voorziening	€ 8,6 mln (€ 7,0 mln)	●	●	De voorziening wethouderspensioenen (APPA) per ultimo 2019 is onderbouwd door actuele actuariële berekeningen berekend door een externe serviceorganisatie. Door deze organisatie zijn de uitgangspunten uit de circulaire van het ministerie gebruikt. De voorziening is fors gestegen als gevolg van (landelijke) ontwikkelingen rondom de rekenrente. We zijn akkoord met deze uitgangspunten.

Introductie

Kernboodschappen

Uitkomsten controle

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Ontwikkelingen

Bijlagen

De onrechtmatigheid in het kader van aanbestedingen is opgelopen tot € 2,2 miljoen

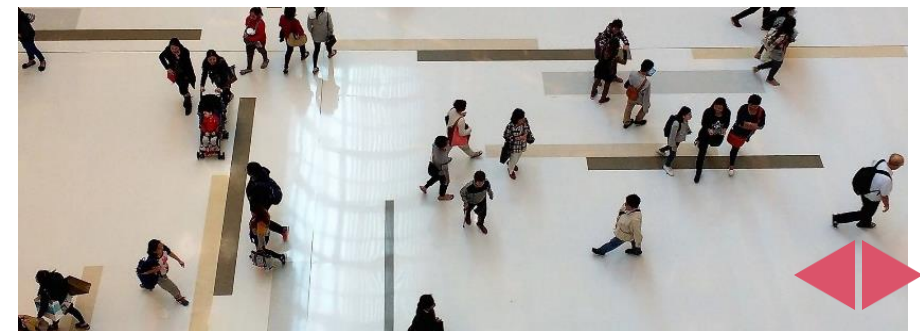
In de verbijzonderde interne controle op de naleving van Europese aanbestedingsrichtlijnen is een onrechtmatigheid ad € 2,2 miljoen (2018: € 1,0 miljoen) geïdentificeerd. Uit onze controlewerkzaamheden blijkt dat we het eens zijn met deze conclusie én we hebben geen andere onrechtmatigheden ontdekt. Ten opzichte van 2018 is er een daling te zien in het aantal nieuwe dossiers met een onrechtmatigheid.

De reden van de toename wordt enerzijds veroorzaakt doordat oude contracten zijn doorgelopen. De reden voor deze toename vanuit 'oude' contracten is dat niet elke onrechtmatigheid op korte termijn op te lossen is. Vaak is sprake van complexe casussen met grote bedrijfseconomische of maatschappelijke impact. Daarnaast is er een (bestaande) leverancier waarvan de bestedingen ad € 1,2 miljoen als onrechtmatig zijn aangemerkt. Dit betreft een leverancier die in het verleden in een monopolie markt zat, echter hiervoor geldt dat de marktsituatie is gewijzigd.

We merken dat gemeente Haarlemmermeer professioneler wordt en dat de gemeente daardoor ook steeds meer in staat is om grondiger onderzoek te doen. Er is sprake van een contractenbank en een inkoopkalender. De inkoopkalender wordt binnen Inkoop gebruikt om de clusters tijdig te informeren wat eraan zit te komen en om zo integraal overzicht te kunnen houden. De contractenbank is hierin beperkter, omdat niet iedereen de contracten in deze applicatie registreert en er voor de zorgcontracten een separate contractenbank is. Hier ligt ruimte voor verbetering. Daarnaast blijven we van mening dat het vooraf invullen van een startformulier helpt bij het vastleggen en motiveren van de keuzes die er gemaakt worden. Deze wordt nog niet altijd consistent gebruikt met name bij aanbestedingen gerelateerd aan inhuur.

Advies:

- **Inhuur van medewerkers blijft in de gehele sector een aandachtspunt als gevolg van de wijziging in de aanbestedingswet sinds 2016. Het risico bestaat dat individuele contracten ten onrechte niet gezamenlijk zijn aanbesteed. In 2019 heeft zich op dit gebied één onrechtmatigheid voorgedaan. Graag vragen wij uw blijvende aandacht hiervoor om het startformulier consequent te laten gebruiken.**
- **Op het gebied van aanbestedingen rondom IT geldt dat ongeveer € 1,7 miljoen van de € 2,2 miljoen fouten hieraan gerelateerd was. Sommige administratieve systemen zijn niet 'zomaar' opnieuw in de markt te zetten omdat dit de ruggengraat vormt van de gehele (financiële) administratie. Desalniettemin zijn hier in de aanbestedingswet ook strikte regels voor. De keuze om niet aan te besteden moet ons inziens 'bewust' en door het hogere management genomen worden.**

Introductie

Kernboodschappen

Uitkomsten controle

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Ontwikkelingen

Bijlagen

Geen sprake van onrechtmatigheden in het kader van begrotingsrechtmatigheid

Een onderdeel van onze rechtmatigheidscontrole betreft de naleving van het budgetrecht van de raad. Is op programmaniveau niet meer besteed dan waar u als raad toe besloten heeft. De raad van Haarlemmermeer autoriseert met het vaststellen van de primitieve begroting de baten en de lasten per programma. Indien een beleidsdoel van een programma 10% of meer van het begrotingstotaal (lasten) voor mutaties reserves van de primitieve begroting omvat, dan autoriseert de raad de baten

en lasten van een dergelijk beleidsdoel apart. Dus als een beleidsdoel zo omvangrijk is dat die groter is dan 10% van de begrotingsomvang, dat er dan wel op beleidsdoelniveau een onrechtmatigheid zou kunnen ontstaan. Er zijn twee beleidsdoelen van dergelijke omvang namelijk die van A van programma 'Zorg en Werk' en beleidsdoel B van programma 'Ruimtelijke ontwikkeling'

Programma / Beleidsdoel	Lasten werkelijk (x €1.000)	Overschrijding t.o.v. begroting na wijziging (x €1.000)	Telt overschrijding mee voor het oordeel?	Toelichting
Programma: bestuur, samenleving en publiekscontact	15.896	1.147	Neen	De extra storting in de voorziening pensioenen wethouders wordt met name veroorzaakt door een verlaging van de rekenrente van 1,65% naar 0,29% bij de netto contante waarde berekening
Beleidsdoel: Inwoners ontvangen zorg en ondersteuning thuis.	55.296	2.373	Neen	Voor het tweede jaar op een rij wordt de gemeente geconfronteerd met tekorten binnen het brede sociaal domein, zie uitgebreidere toelichting .
Programma: ruimtelijke ontwikkeling	63.002	3.540	Neen	Wordt grotendeels gecorrigeerd door meevallende baten. Op programmaniveau is de overschrijding 0,9 miljoen. Geen onrechtmatigheid omdat informatie pas beschikbaar kwam na actualiseren van de grondexploitaties per 1 januari 2020. Daarnaast vallen deze overschrijdingen binnen het beleid van de Raad.
Beleidsdoel: H'meer realiseert ruimtelijke projecten die bijdragen aan het maatschappelijk doel	55.365	4.299	Neen	Wordt grotendeels gecorrigeerd door meevallende baten ad € 3,5 miljoen. Geen onrechtmatigheid omdat informatie pas beschikbaar kwam na actualiseren van de grondexploitaties per 1 januari 2020. Daarnaast vallen deze overschrijdingen binnen het beleid van de Raad.
Programma: Kwaliteit fysieke omgeving	28.718	6.341	Neen	Met name veroorzaakt door nieuwe voorziening achterstallig onderhoud ad 6 miljoen. Deze is op grond van een stellige uitspraak van de commissie BBV verplicht, op het moment dat er als gevolg van het achterstallig onderhoud sprake is van kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties.

De financiële positie van Haarlemmermeer is ‘goed’ te noemen, met de schuldpositie en het hoge risicoprofiel van de grondexploitaties als aandachtspunten

De financiële positie van uw gemeente zegt iets over de mate waarin uw gemeente in staat is om haar schulden af te lossen, onverwachte tegenvallers op te vangen en noodzakelijke ombuigingen te realiseren.

De financiële positie van Haarlemmermeer is ‘goed’ te noemen. Dat blijkt uit onder andere de solvabiliteit en de structurele exploitatieruimte. De schuldpositie en het risicoprofiel van de grondexploitaties zijn aandachtsggebieden.

De netto schuldquote ad 97% (2018: 91%) is ruim lager dan bij de Programmabegroting 2019-2022 ingeschat (134%), maar nog wel ruim boven het landelijk gemiddelde (68%). Om uw beleid uit te voeren moet financiering worden aangetrokken, uw gemeente is immers een groeigemeente. Volgens uw begroting zijn in de jaren 2019 t/m (na) 2023 € 248,1 miljoen aan investeringen geraamd. Hierdoor gaat de schuldpositie (en de schuldquote) van de gemeente stijgen. Volgens de begroting 2020 is de verwachte netto schuldquote het hoogst in 2021, namelijk 143%. Het omlaag brengen van dit kengetal moet overigens geen doel op zich zijn en moet gezien worden mede in het licht van andere kengetallen en de “typologie” van een groeigemeente.

Een nadere toelichting op de schuldpositie wordt gegeven in de paragraaf Financiering. Daarbij wordt ingegaan op het onderwerp schuldbeheersing en de indicatoren, inclusief normering, waarmee het college de schuld monitort. Wij bevelen u aan de ontwikkeling van de schuldquote nauwgezet te blijven volgen en de getroffen beheersmaatregelen daarbij te betrekken.

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlasten ten opzichte van de eigen middelen en is dus een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken.

Advies:

- Wij adviseren om bij besluitvorming rondom (omvangrijke) investeringen en financiering mee te wegen: de impact op de a) kengetallen, b) financiële risico's en c) maatregelen en dekking van de lasten.

Kengetallen	Gemeente Haarlemmermeer		Landelijk	
	2019	2018	2019*	2018
Netto schuldquote	97%	91%	68%	56%
Netto schuldquote gecorrigeerd	88%	82%	61%	48%
Solvabiliteit	35%	36%	33%	35%
Grondexploitaties	21%	22%	15%	14%
Belastingcapaciteit	102%	101%	102%	102%
Structurele exploitatieruimte	3,1%	5,0%	0,46%	0,46%

* op basis van de begroting 2019

Introductie

Kernboodschappen

Uitkomsten controle

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Ontwikkelingen

Bijlagen

Er zit een stijgende lijn in het weerstandsvermogen doordat de risico-inschatting afneemt

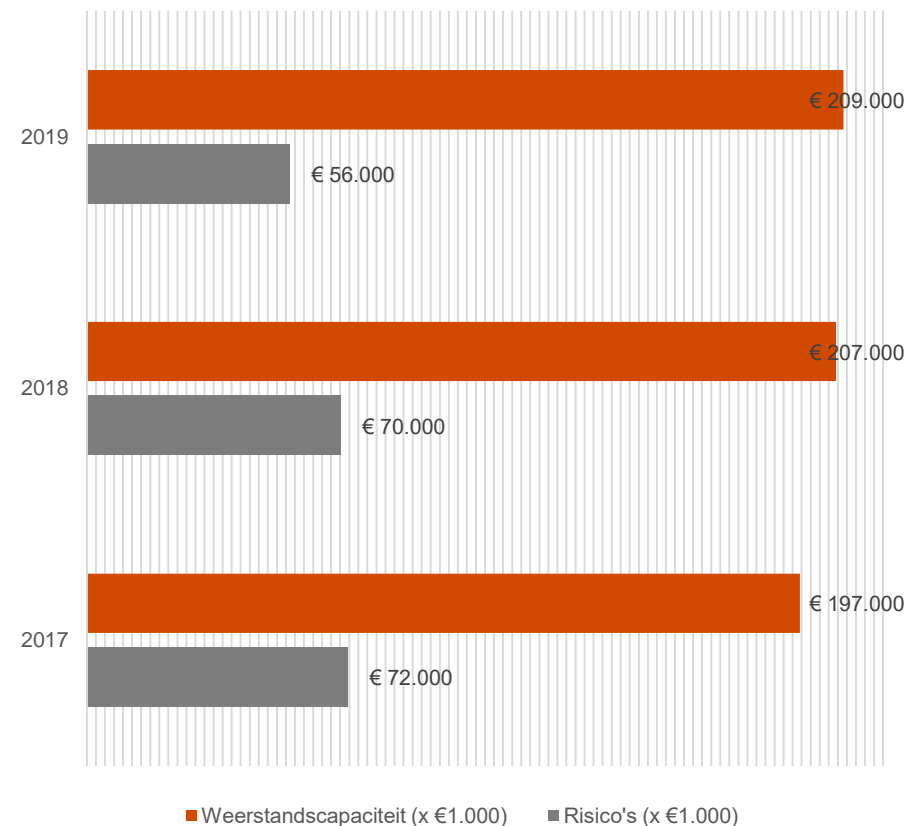
De gemeente Haarlemmermeer stuurt voor de ratio weerstandsvermogen (beschikbaar/benodigd) op een waarde van 1,4 (voldoende) of hoger.

Uit de analyse van gemeente Haarlemmermeer volgt dat de totale financiële impact van alle risico's tezamen bij een zekerheidsniveau van 90% uitkomt op € 56 miljoen (2018: € 70 miljoen). Vergeleken met een totale weerstandscapaciteit van € 209 miljoen (€ 209 miljoen incidenteel plus 2,5 x € 0 structureel) komt de gemeente uit op een ratio weerstandsvermogen van 3,7 (2018: 3,0). Dit valt onder de classificatie 'Uitstekend' wat impliceert dat er op dit moment geen corrigerende actie vereist is.

De verklaring voor de daling ten opzichte van voorgaand jaar zit met name in de omvang van de risico's die zijn afgenomen van € 70 miljoen naar € 56 miljoen.

De financiële impact van alle risico's tezamen kwam bij de programmabegroting 2020-2023 uit op € 51 miljoen (jaarstukken 2018: 70 miljoen). De belangrijkste wijzigingen, met financiële gevolgen, waren toen het vervallen van het risico BTW binnensport (daling), het kwantificeren van het risico 'Inroepen garantie 'Stallingsbedrijf Glastuinbouw' (stijging) en de aanpassing van het risico 'Badhoevedorp-Zuid' (daling) op basis van de risicoanalyse die door een gespecialiseerd bureau is uitgevoerd.

Bij de jaarstukken 2019 stijgt de financiële impact alle risico's tezamen bij een zekerheidsniveau van 90% naar € 56 miljoen. Deze stijging wordt met name veroorzaakt door het opnemen van de risico's 'Zorg en veiligheidsketen' en de drie conjuncturele risico's met betrekking tot de grondexploitaties.

- Introductie
- Kernboodschappen
- Uitkomsten controle
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- WNT**
- SiSa
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen
- Bijlagen

De bezoldiging van uw topfunctionarissen is juist verantwoord in de WNT-bijlage

Als onderdeel van onze controle hebben wij de nalevering van de Wet Normering Topinkomens (WNT) gecontroleerd. Uit onze controle blijken geen bevindingen. Op grond van de wet zijn de griffier en de gemeentesecretaris aangewezen aan topfunctionaris. Hun bezoldiging is juist en volledig verantwoord in de bijlage WNT in uw jaarstukken.

Wilt u meer weten over de WNT? Kijkt u dan op: <https://www.topinkomens.nl>

Met ingang van 2020 is in de WNT een aantal wijzigingen doorgevoerd

De belangrijkste wijzigingen zijn:

- De wettelijke maximale bezoldiging voor topfunctionarissen is aangepast van € 194.000 in 2019 naar € 201.000 in 2020.
- In de Uitvoeringsregeling WNT 2020 is nieuw opgenomen dat de bezoldiging die een topfunctionaris ontvangt voor werkzaamheden bij een gelieerde rechtspersoon, en/of de bezoldiging die een topfunctionaris ontvangt uit hoofde van een andere, niet als topfunctionaris uitgeoefende functie, in de WNT-verantwoording moet worden opgenomen. Hiervoor heeft BZK in zijn verantwoordingsmodel WNT 2019 al een nieuwe tabel 1E opgenomen. De verwachting is dat deze tabel ook in het model 2020 zal worden opgenomen.

Bijlage Wet Normering Topinkomens (WNT)

	U heeft twee topfunctionarissen verantwoord in de jaarrekening 2019
	Beide topfunctionarissen zijn in loondienst en er hebben zich geen wijzigingen voorgedaan.
	U heeft in 2019 geen ontslagvergoedingen boven de WNT-grens uitgekeerd

De controleverklaring bevat een paragraaf inzake overige aangelegenheden over de anticumulatie-bepaling WNT

Met ingang van 2018 gelden nieuwe WNT-regels voor de samenloop van topfuncties bij verschillende WNT-instellingen. Deze anticumulatie-bepalingen regelen dat de som van de bezoldigingen van iemand die uitvoerende topfuncties uitoefent bij meerdere rechtspersonen of instellingen, niet hoger mag zijn dan het van toepassing zijnde bezoldigings-maximum. In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij geen controle uitgevoerd op de naleving van deze anticumulatiebepalingen. Dit hebben wij in onze controleverklaring bij uw jaarrekening in een paragraaf inzake overige aangelegenheden tot uitdrukking gebracht.

- Introductie
- Kernboodschappen
- Uitkomsten controle
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- WNT
- SiSa
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen
- Bijlagen

Geen bevindingen in de SiSa-bijlage

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de SiSa bijlage bij de jaarrekening 2019.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden ('BADO') zwaardere rapporteringstoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

De rapporteringstolerantie is per specifieke uitkering:

- € 12.500 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan € 125.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk is aan € 1.000.000;
- € 125.000 indien de omvangsbasis groter is dan € 1.000.000.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. In de [volgende tabel](#) hebben wij onze bevindingen per specifieke uitkering opgenomen.

- Introductie
- Kernboodschappen
- Uitkomsten controle
 - Jaarverslag
 - Jaarrekening
 - WNT
 - SiSa
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen
- Bijlagen

Nr	Naam specifieke uitkering	Totale fout of onzekerheid per specifieke uitkering	Totale omvang van de fout of de onzekerheid (in €)	Toelichting fout/onzekerheid
C1	Regeling Reductie Energiegebruik	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
C3	Bijdrage BZK Schipholbalie	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
E13	Slimme laadpleinen	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2019	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
H4	Specifieke uitkering Sport	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing

De strekking van de verklaring bij de jaarrekening (inclusief de SiSa-bijlage) is goedkeurend inzake de getrouwheid en rechtmatigheid

 Introductie Kernboodschappen Uitkomsten controle **Interne beheersing**

Kwaliteit

Fraude en wet- en regelgeving

 Ontwikkelingen Bijlagen

Kwaliteit van uw interne beheersing

Wij hebben geen nieuwe significante tekortkomingen in de interne beheersing geconstateerd.

We hebben een toelichting opgenomen op de status van de beheersing van uw processen.

Voor zover wij bevindingen hebben in de controle met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van uw geautomatiseerde gegevensverwerking, melden wij die. Wij hebben er geen specifiek onderzoek naar gedaan. Bij onze controle is in dit opzicht niets naar voren gekomen.

- ☰ Introductie
- ⓘ Kernboodschappen
- ☆ Uitkomsten controle
- 👁 Interne beheersing
- Kwaliteit**
- ⚖ Fraude en wet- en regelgeving
- 📈 Ontwikkelingen
- 📎 Bijlagen

De interne beheersing is van voldoende niveau, basis IT-beheersing onderhanden

In onze rapportage interim bevindingen van 27 november 2019 hebben wij ons beeld gegeven op de interne beheersing van uw gemeente. Wij hebben aanbevelingen gedaan aanbestedingsprocedures en prestatielevering. Hierbij zien wij dat de gemeente zoekt naar een werkbare oplossing om controles op prestatielevering in te richten. In de tabel hiernaast hebben wij kort per proces inzichtelijk gemaakt wat de status is van de interne beheersing.

Ook gedurende 2019 is de gemeente Haarlemmermeer actief bezig om de interne organisatie naar het volgende niveau te brengen. Uit de resultaten van de tussentijdse controle zien wij een aantal beelden, welke blijvend aandacht vragen:

- In het kader van de richtlijnen rondom **aanbestedingen**, is vanuit de directie een aantal verbeteracties gestart zoals een opleidingsplan en inkooptrainingen. Het startformulier wordt nog onvoldoende gebruikt en ook voor 2019 zijn er **onrechtmatigheden** geconstateerd. De gemeente loopt risico op onrechtmatige uitgaven.
- We rapporteerde eerder dat de volwassenheid van de **IT-omgeving** rondom de financieel relevante systemen op diverse aspecten nog onvoldoende was. Hierdoor liep / loopt de gemeente (onnodige) risico's. We hebben begrepen dat de gemeente hier voortvarend mee aan de slag is gegaan. We zullen dit vaststellen bij de jaarrekeningcontrole 2020.
- Rondom de **omgevingsvergunningen** constateerden we in 2018 onzekerheden bij de omgevingsdienst. Bij de controles 2019 laat de dossiervorming een flinke verbetering zien. Dit komt onder meer tot uiting in geen onzekerheden te rapporteren (2018: € 0,6 miljoen). Hierover meer details zie [link](#).

Klik [hier](#) voor een toelichting op het lines of defence model.

Proces	Line of defence			T.o.v. 2018	
	1	2	3		
BEDRIJFSVOERING	Inkopen en betalingen	◐	◆	●	↗
	Aanbestedingen	○	◆	●	→
	Salarissen	●	◆	●	→
	Inkomende subsidies	●	◆	-	→
	IT-beheersing	○	◆	-	→
RUIMTELIJK	Grondexploitatie	●	◆	●	→
	Vastgoed	●	◆	●	↗
	Parkeren	●	◆	●	→
	Omgevingsvergunningen	○	◆	●	→
SOCIAAL	Sociaal domein	●	◆	●	→
	Participatie	●	◆	●	→
	Verstreckte subsidies	●	◆	●	→

Legenda

- In opzet ontoereikend
- ◐ In opzet toereikend, maar één of meerdere beheersmaatregelen bestaan niet of zijn niet controleerbaar
- Proces is adequaat opgezet en beheersmaatregelen bestaan
- ◆ Nog nader in kaart te brengen

- ☰ Introductie
- ⓘ Kernboodschappen
- ☆ Uitkomsten controle
- 👁 Interne beheersing
- Kwaliteit**
- 📄 Fraude en wet- en regelgeving
- 📈 Ontwikkelingen
- 📎 Bijlagen

Wat is het lines of defence model?

Onze controleaanpak is naast het controleren van de jaarrekening gericht op het verbeteren van uw bedrijfsvoering inclusief digitalisering hiervan. In onze controle hanteren wij daarvoor het '3 lines-of-defence' model. Dit model geeft handvatten om te beoordelen waar in de interne beheersing risico's worden ondervangen:

- In de **eerste lijn**: in het primaire proces, onder verantwoordelijkheid van de proceseigenaar.
- In de **tweede lijn**: in de ondersteunende processen zoals financiën en control, waar checks and balances ingericht zijn om fouten te signaleren.
- In de **derde lijn**: in uw verbijzonderde interne controle achteraf.

	1e lijn Lijnmanagement	2e lijn Ondersteuning	3e lijn Interne controle
	Afdelingen	Financiën en Control	VIC / Corporate Control
gemeente	<ul style="list-style-type: none"> • Primair verantwoordelijk voor getrouwheid en rechtmatigheid transacties binnen eigen processen • Verantwoordelijk voor kwalitatieve analyse en toelichting P&C producten 	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteunt de afdelingen bij de optimalisering van de primaire processen. • De administratie voert bij de verwerking een aantal primaire controles uit op de 1e lijn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voert verbijzonderde interne controles uit op de getrouwheid en rechtmatigheid van de financieel kritische processen • Adviseert over verbetering in de 1e en 2e lijn
PwC	<ul style="list-style-type: none"> • Adviseert (met audit team) preventieve interne controle-maatregelen in het primaire proces • Geeft feedback om leesbaarheid/ informatiewaarde P&C documenten te verhogen 	<ul style="list-style-type: none"> • Adviseert preventieve interne controlemaatregelen in het ondersteunende proces en de IT • Geeft adviezen om effectiviteit control-werkzaamheden te vergroten 	<ul style="list-style-type: none"> • Adviseert/klankbord om te komen tot een effectieve en efficiënte controleaanpak • Maakt waar mogelijk gebruik van de werkzaamheden van het VC

Wij rapporteren via het push-left principe

Het push-left principe is er op gericht de interne beheersing in de 1e en 2e lijn te optimaliseren. Dit vanuit het uitgangspunt dat fouten voorkomen beter is dan achteraf constateren. Indien er tekortkomingen zijn in de interne beheersing in de 1e en 2e lijn, dan zullen wij deze daarom rapporteren als bevinding, ook als deze in de 3e lijn middels verbijzonderde interne controle ondervangen worden.

 Introductie Kernboodschappen Uitkomsten controle Interne beheersing

Kwaliteit

Fraude en wet- en regelgeving

 Ontwikkelingen Bijlagen

Fraude, omkoping en corruptie en naleving van wet- en regelgeving

Verantwoordelijkheden van het management

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en opsporen van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving berust bij degenen die belast zijn met het bestuur van de gemeente en het management.

Als uw accountant is het onze verantwoordelijkheid om onze controle te plannen en uit te voeren om redelijke zekerheid te krijgen dat de jaarrekening als geheel geen materiële onjuistheden bevat, of die nu worden veroorzaakt door fraude of door fouten, rekening houdend met het toepasselijke wet- en regelgevende kader. Door de inherente beperkingen van een controle is het risico onvermijdelijk dat sommige materiële onjuistheden in de jaarrekening onopgemerkt blijven.

Uiteenzetting van verrichte werkzaamheden

Op basis van onze frauderisicobeoordeling hebben wij de volgende controlewerkzaamheden uitgevoerd:

- Risicoanalyse per proces waarin de drie kenmerken van fraude: rationalisatie, druk en gelegenheid zijn afgezet tegen de kans en de impact.
- Frauderisico besproken met auditcommissie, college, directie en VIC
- We hebben beoordeeld of nevenfuncties van het college aanleiding gaven tot een verhoogd risico.
- We hebben beoordeeld of er signalen zijn voor een verhoogd risico op fraude vanuit notulen, persberichten en andere (openbare) publicaties.
- Wij hebben ongebruikelijke boekingen (boekingen buiten het normale proces om) in uw administratie gecontroleerd.

- Jaarlijks wordt in het kader van onvoorspelbaarheid een proces/transactie nader geanalyseerd. Dit jaar hebben wij kostendeclaraties onderzocht van leden van het college en van de directie.

Passende maatregelen getroffen inzake schending van de integriteitsregels

Naar aanleiding van het integriteitsverslag 2019 hebben we kennisgenomen van het onderzoek naar de schending van de integriteitsregels door een ambtenaar. De gemeente heeft naast een intern onderzoek, een onderzoek laten uitvoeren door een extern bureau. Wij hebben kennisgenomen van de onderzoeksopdracht, het onderzoeksrapport en overige relevante informatie. Aanvullend hebben wij de kostendeclaraties in 2018 en 2019 van de betreffende ambtenaar onderzocht. Daarnaast hebben we vastgesteld dat mogelijk aan de schending te relateren besluiten binnen de (toenmalige) kaders van de raad zijn genomen. Het college van B&W heeft passende maatregelen getroffen ten aanzien van de betrokken ambtenaar.

Tijdens onze controle van de jaarrekening 2019 zijn geen andere aanwijzingen voor fraude aan het licht gekomen.

Geen (mogelijke) situaties aangetroffen waarbij wet- en regelgeving niet zou worden nageleefd

Tijdens de controle van de jaarrekening 2019 zijn geen gevallen van niet-naleving van wet- en regelgeving onder onze aandacht gekomen.

☰ Introductie

ⓘ Kernboodschappen

☆ Uitkomsten controle

👁 Interne beheersing

📈 Ontwikkelingen

Speerpunten

Vooruitblik

Rechtmatigheidsverantwoording

Impact op de controle

Duurzaamheid

⊗ Bijlagen

Ontwikkelingen voor uw organisatie

We hebben belangrijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving met de organisatie besproken. Via onze rapportages brengen wij u onze observaties en aanbevelingen over status en voortgang die u treft ten aanzien van deze ontwikkelingen.

Nieuwe drempelbedragen voor [Europees Aanbestedingen](#) zijn vastgesteld per 1 januari 2020

U loopt op schema ter voorbereiding op de [Omgevingswet](#)

U loopt niet op schema ter voorbereiding op de [rechtmatigheidsverantwoording](#)

- Introductie
- Kernboodschappen
- Uitkomsten controle
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen
- Speerpunten**
- Vooruitblik
- Rechtmatigheidsverantwoording
- Impact op de controle
- Duurzaamheid
- Bijlagen

Speerpunten van de auditcommissie

In onze natuurlijke adviesrol dragen wij bij aan het verder versterken van de kaderstellende en controlerende rol van de raad/auditcommissie.

Als raad kunt u de accountant speerpunten meegeven bij de uitvoering van de controle. Voor 2019 geeft u ons een speerpunt mee inzake de omgevingsvergunningen: “De verbetering van de interne beheersing rondom omgevingsvergunningen”

Achtergrond: Over het vorige controlejaar rapporteerde we onrechtmatigheden en procesmatige bevindingen gerelateerd aan dit proces. We hebben specifieke aandacht geven aan de opvolging hiervan inclusief de beschikbaarheid van controle-informatie bij de omgevingsdienst en het zicht op de inbaarheid van vorderingen uit hoofde van verstrekte bouwvergunningen.

De oplevering van voldoende geschikte controle-informatie is verder verbeterd

De gemeente ontvangt vanuit de Omgevingsdienst geen rapport of verklaring van de accountant van de Omgevingsdienst wat zekerheid zou bieden over het volgen van de juiste procedures bij de Omgevingsdienst. Als gevolg moet de gemeente zelf de getrouwheid en de rechtmatigheid van de in rekening gebrachte leges voor deze bedrijfsmatige aanvragen toetsen

De Omgevingsdienst heeft een verbeterplan opgesteld. Dit plan bevat met name een aanvullend kader om de opgegeven bouwsom te toetsen voor situaties waarin het bouwkostenkompas niet goed bruikbaar is. Vanuit de verbijzonderde interne controle wordt gemonitord of er sprake is van verbetering omtrent de juistheid van de leges en de vastlegging ervan. Op 20 februari 2020 heeft een bezoek aan de Omgevingsdienst plaatsgevonden om de tijdige aanlevering van controle informatie te bespreken.

We hebben, net als de VIC, diverse deelwaarnemingen verricht. Bij de gecontroleerde dossiers van de Omgevingsdienst laat de toepassing bouwkostenkompas (of alternatieve methode) in de dossiervorming een flinke verbetering zien. Dit komt onder meer tot uiting in geen onzekerheden te rapporteren (2018: € 0,6 miljoen).

Voortgang aanbevelingen onderzoek bevoegdheidsverdeling

Begin 2019 is een onderzoek uitgevoerd naar de bevoegdheidsverdeling van de gemeente én van de Omgevingsdienst. In dit onderzoek zijn tevens de mandaten en systeemrechten in het vergunningsverleningssysteem grondig onderzocht. De aanbevelingen uit het onderzoek worden grotendeels uitgevoerd bij het cluster Veiligheid. Diverse procesverbeteringen inzake het gebruik van de applicatie zijn al doorgevoerd of geformaliseerd zoals het proces rondom a) systeemrechten, b) accountaanvragen en c) gebruikersrechten. De implementatie van de overige aanbevelingen vindt in 2020 plaats.

- Introductie
- Kernboodschappen
- Uitkomsten controle
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen
 - Speerpunten
 - Vooruitblik
 - Rechtmatigheidsverantwoording
 - Impact op de controle
 - Duurzaamheid
- Bijlagen

Vooruitblik ontwikkelingen voor gemeente Haarlemmermeer

Nieuwe drempelbedragen voor Europees Aanbestedingen zijn vastgesteld per 1 januari 2020

De nieuwe bedragen drempelbedragen voor Europese aanbestedingen zijn vastgesteld per 1 januari 2020 voor een periode voor 2 jaar. De drempelbedragen zijn in vergelijking met 2019 verlaagd door de Europese Commissie. Voor werken geldt; €5.350.000 (nu €5.548.000). Voor leveringen en diensten geldt; €214.000 (nu €221.000)

U loopt op schema ter voorbereiding op de Omgevingswet

Wij hebben u eerder geïnformeerd over de omgevingswet per 1 januari 2021. In februari 2020 heeft de VNG een publicatie uitgebracht met de 'minimale acties Omgevingswet'. Deze voorbereidingen moet u minimaal voor 1 januari 2021 hebben getroffen om op 1 januari 2021 te kunnen starten met werken volgens de Omgevingswet.

De voorbereidingen zijn met name juridisch van aard, maar ook hier zijn inspanningen voor vereist. Daarnaast zijn er voorbereidingen noodzakelijk die niet juridisch verplicht zijn maar wel vereist zijn vanuit bedrijfsmatig opzicht.

Op het gebied van gegevensbeheer heeft de gemeente geanticipeerd op de Omgevingswet, waaronder het digitale stelsel, en de BRO (Basisregistratie Ondergrond) door ervoor te zorgen dat de werkprocessen op orde zijn en de gegevens op de juiste wijze ontsloten kunnen worden.

De gegevens worden op de juiste wijze ontsloten naar de Landelijke Voorziening. De gemeente heeft een start gemaakt met het opstellen van de interne werkprocessen. Ook voor de BRO heeft Haarlemmermeer de ENSIA-evaluatie goed doorlopen. ENSIA staat voor "Eenduidige Normatiek Single Information Audit" heeft tot doel het verantwoordingsproces over

informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren door het toezicht te bundelen en aan te sluiten op de gemeentelijke Planning & Control-cyclus. Hierdoor heeft het gemeentebestuur meer overzicht over de stand van zaken van de informatieveiligheid en kan het hier ook beter op sturen.

Er is een centraal Geo-loket ontwikkeld, waar gebruik, beheer en beschikbaar stellen van Geo-informatie geregistreerd worden en waar kennis en kunde gebundeld worden. Geo-informatie wordt inmiddels als een gemeentebrede ondersteuning van de bedrijfsvoering gezien.

De implementatie van de Omgevingswet is een gemeentebrede exercitie met grote gevolgen in het fysieke domein, lopende tot 2021 met een overgangstermijn tot 2029. In 2019 is vanuit het Rijk steeds meer helderheid gekomen over de inhoud en vereisten van de nieuwe wet.

Op 1 april j.l. is bekend geworden dat de invoering van de omgevingswet is uitgesteld. Dat schrijft minister van Veldhoven van Milieu en Wonen in een brief aan de Eerste en Tweede Kamer. De coronamaatregelen hebben een dusdanig effect op het dagelijks leven, dat het invoeren van de Omgevingswet op 1 januari 2021 onhaalbaar en onverantwoord is. Het is nog onbekend wat de nieuwe ingangsdatum van de wetgeving wordt.

Wijziging in notitie MVA waardoor voorziening voor achterstallig onderhoud is gevormd ad € 5,6 miljoen

In januari 2020 is een nieuwe notitie materiële vaste activa gepubliceerd met als ingangsdatum 1 januari 2020 met uitzondering van de verwerking van achterstallig onderhoud. Vanaf begrotingsjaar 2021 bent u ten aanzien van achterstallig onderhoud verplicht om een voorziening op te nemen. Gemeente Haarlemmermeer heeft een dergelijke voorziening opgenomen van € 5,6 miljoen. Druk op [link](#) voor meer details.

- ☰ Introductie
- ⓘ Kernboodschappen
- ☆ Uitkomsten controle
- 👁 Interne beheersing
- 📈 Ontwikkelingen
- Speerpunten
- Vooruitblik
- Rechtmatigheidsverantwoording
- Impact op de controle
- Duurzaamheid
- 🔄 Bijlagen

Gemeente Haarlemmermeer heeft een goede basis, maar nu wel werk aan de winkel

Vanaf 2021 moet het college een rechtmatigheidsverantwoording afgeven, als onderdeel van de jaarstukken. In onze eerdere rapportage hebben wij u geadviseerd hier alvast op voor te sorteren, omdat dit aandacht en eventuele wijzigingen vereist van uw organisatie. Wij verwijzen voor meer toelichting naar de BADO-notitie Rechtmatigheidsverantwoording die recent gepubliceerd is.

De variant die nu verder wordt uitgewerkt, 'de rechtmatigheidsverantwoording', is een onderdeel van de jaarrekening, waarbij voor de decentrale overheid een rapporteringsgrens geldt van maximaal 3% van de totale lasten. Het getrouwheidsoordeel van de accountant bij de jaarrekening omvat ook de rechtmatigheidsverantwoording.

Advies:

- **Voor de rechtmatigheidsverantwoording geldt een rapporteringsgrens van 1% tot maximaal 3% van de lasten. Deze rapporteringsgrens wordt door de Raad vastgesteld. We adviseren om het besluit rondom deze grens nog voor het zomerreces te nemen.**

Stappen	Jaar van uitvoering	Status 2019	Toelichting
Opstellen van aanpak	2019		Gemeente Haarlemmermeer heeft met de VIC onder begeleiding van Corporate Control (CC), een volwassen derde lijn. Vanuit CC wordt er reeds drie keer gerapporteerd aan directie over de voortgang van de bevindingen en tevens zijn de (on)rechtmatigheden over de betreffende periodes dan in beeld vanuit de eigen interne controle. Dit is een goede basis om tot een oordeel te komen welke onderhevig is aan de rechtmatigheidsverantwoording. In het auditjaarplan 2020 van CC is dit aspect (in brede zin) reeds geïncorporeerd.
Ambitie bepalen	2019		
Inventarisatie huidige stand van zaken IB	2019		
Tussenevaluatie (en bijsturing)	2020		
Proefdraaien rechtmatigheidsverantwoording	2020		

Desalniettemin kan de gemeente niet stilzitten. In afwachting van meer duidelijkheid over de wetgeving heeft de gemeente Haarlemmermeer nog geen concrete aanpak op papier gezet. Nu er vanuit de commissie BBV en BADO wel meer inzicht is gegeven, is de gemeente dit nu wel aan het uitwerken.

Niet opgepakt

Onderhanden

Opgepakt en op schema

- Introductie
- Kernboodschappen
- Uitkomsten controle
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen
 - Speerpunten
 - Vooruitblik
 - Rechtmatigheidsverantwoording
 - Impact op de controle
 - Duurzaamheid
- Bijlagen

Impact van diverse interne ontwikkelingen op onze controle 2020

Binnen uw eigen gemeente zijn diverse ontwikkelingen die van invloed zijn op onze controle. We hebben deze aan de hand van het controleplan 2019 met u besproken. Deze ontwikkelingen zijn voorwaarde voor het efficiënter maken van onze controle. Hieronder lichten wij de status en impact van de belangrijkste ontwikkelingen toe:

Wijziging	Voortgang Status t.o.v. 2019	Impact
1 Doorontwikkeling interne controle	↗	Kwaliteitsverbetering van de Verbijzonderde interne controle (VIC), tijdigheid blijft een aandachtspunt. Om de kwaliteitsverbetering verder door te voeren hebben we begrepen dat ook in 2020 het maandelijkse platform waar VIC-ers samenkomen om kennis en ervaringen uit te wisselen, wordt voortgezet. De formats voor vastlegging van de VIC's worden geëvalueerd en naar aanleiding hiervan aangepast. Daarnaast ligt de focus op betrokkenheid van de eerste en tweede lijn met de VIC en van signaleren van bevindingen tot het leren van de bevindingen (verbetercyclus). Tevens zullen eventuele hiaten tussen de reikwijdte van de huidige VIC en de reikwijdte van artikel 25 van de financiële verordening omtrent de VIC inzichtelijk gemaakt worden..
2 Fusie met gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude	↗	De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude en de gemeente Haarlemmermeer vormen samen sinds 1 januari 2019 de nieuwe gemeente Haarlemmermeer. De impact is relatief beperkt voor de jaarrekening, gezien de omvang van deze gemeente ten opzichte van gemeente Haarlemmermeer. Daarnaast geldt dat een gedeelte van de wijzigingen (organisatorisch) al in 2018 waren ingezet. Er heeft wel een stelselwijziging plaatsgevonden om de waarderingsrondslagen te uniformeren en deze stelselwijziging heeft op juiste wijze plaats gevonden en is op juiste wijze toegelicht.

- Introductie
- Kernboodschappen
- Uitkomsten controle
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen
- Speerpunten
- Vooruitblik
- Rechtmatigheidsverantwoording
- Impact op de controle
- Duurzaamheid
- Bijlagen

Duurzaamheid

De sustainable development goals (SDG's) die de VN in 2015 vaststelde, zijn gericht op de oplossing van de meest urgente mondiale problemen. Die doelstellingen moeten helpen "de wereld te verbeteren" en de agenda voor duurzame ontwikkeling tot 2030 vaststellen. Voor meer informatie zie ook site van de [VNG](#). PwC vindt het halen van de SDG's van belang. Derhalve benoemen wij dit actief als onderwerp in onze rapportages aan onze klanten.

Provincies hebben een belangrijke rol in het behalen van duurzame doelstellingen. De VNG heeft o.a. alle Nederlandse gemeenten uitgenodigd om zich aan te sluiten bij haar 'Gemeente4GlobalGoals' campagne, welke ook aanknopingspunten voor provincies bevat. In uw organisatie wordt gekeken naar diverse SDG's. Hierop wordt gemeten op de realisatie en stand van zaken, waarbij ook audits worden uitgevoerd. Daarnaast wordt intern gerapporteerd en extern gecommuniceerd.

Wij adviseren om ook in de begroting en het jaarverslag expliciet te rapporteren over gerealiseerde resultaten op de SDG's.

De SDG's voor provincies bieden zowel kansen als bedreigingen. Een goede meting van gevolgen en goede, betrouwbare interne en externe informatievoorziening inzake doelstellingen en de realisatie ervan, dragen bij aan beter bewustzijn en meer gerichte actie.

Haarlemmermeer heeft als doelstelling een schone, duurzame, hele en veilige openbare ruimte. De gemeente streeft ernaar de kwaliteit van de fysieke leefomgeving op duurzame wijze, meerjarig in stand te houden en deze waar nodig te verbeteren. De SDG's wordt (nog) niet gebruikt als kapstok door de gemeente.

☰ Introductie

ⓘ Kernboodschappen

☆ Uitkomsten controle

👁 Interne beheersing

📈 Ontwikkelingen

🚲 **Bijlagen**

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Onafhankelijkheid

Bijlagen

In de bijlagen hebben wij informatie opgenomen die wij vanuit de controlestandaarden aan u moet melden.

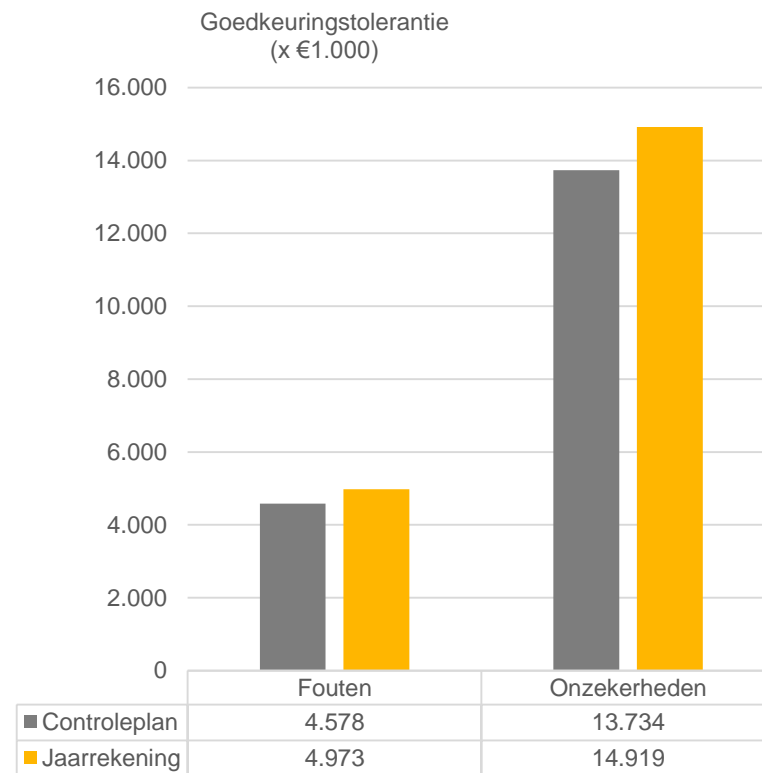
- ☰ Introductie
- ⓘ Kernboodschappen
- ☆ Uitkomsten controle
- 👁 Interne beheersing
- 📈 Ontwikkelingen
- 🚲 Bijlagen
- Materialiteit**
- Communicatie
- Verantwoordelijkheden
- Onafhankelijkheid

De materialiteit is gedurende de controle toegenomen

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip ‘materieel’ wordt toegelicht in de paragraaf ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’ in onze controleverklaring. Afwijkingen worden als materieel beschouwd wanneer redelijkerwijs kan worden verwacht dat ze, elk afzonderlijk of in totaal, gevolgen kunnen hebben voor de economische beslissingen die gebruikers op grond van de jaarrekening nemen.

In het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) zijn de goedkeuringstoleranties bepaald die de accountant ten behoeve van de oordeelsvorming over de jaarrekening van de gemeente hanteert. De grondslag voor het bepalen van deze toleranties betreft de totale werkelijke kosten van de gemeente, inclusief de toevoegingen aan de bestemmingsreserves. Materialiteit bepaalt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en het effect van vastgestelde afwijkingen op onze verklaring.

In ons controleplan hebben wij een materialiteit vastgesteld van € 4,6 miljoen. Materialiteit wordt echter geactualiseerd op basis van de feitelijke financiële gegevens en wijzigingen in uw organisatie en omgeving gedurende het hele jaar. Aangezien de werkelijke lasten, inclusief dotaties aan de bestemmingsreserves, hoger zijn dan in de programmabegroting op basis waarvan wij onze initiële materialiteit hebben berekend, heeft er op basis van de wettelijke uitgangspunten een verhoging plaatsgevonden naar € 5,0 miljoen.

Introductie

Kernboodschappen

Uitkomsten controle

Interne beheersing

Ontwikkelingen

Bijlagen

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Onafhankelijkheid

Update over onze communicatie met u

Als PwC vinden wij het van belang om u te laten zien op welke wijze wij de belangrijkste voorwaarden en aandachtspunten van de controle hebben gerapporteerd. Deze hebben we opgenomen in onderstaande tabel.

Vereiste communicatie grond van controlestandaarden	Controleplan	Rapportage interim-bevindingen	Accountantsverslag
Mededeling over de verantwoordelijkheden van de accountant.	●		
Bevestiging van de onafhankelijkheid van PwC	●		●
De zaken die zijn aangemerkt als kernpunten van de controle	●		●
Eventuele significante tekortkomingen in de interne controle.		●	●
Eventuele ontdekte of vermoede fraude		●	●
Niet-naleven van wet- en regelgeving			●
Schriftelijke bevestigingen gevraagd van het management.			●
Alle zaken die van invloed zijn op de vorm en inhoud van de controleverklaring.			●
Standpunt van de accountant over belangrijke kwalitatieve aspecten van de verslaggeving door het college			●
Rapporteren over significante moeilijkheden, aangelegenheden en overige zaken die van belang zijn voor het toezicht op de financiële verslaggevingsproces			●
Niet gecorrigeerde afwijkingen			●
Significante aangelegenheden die naar voren komen tijdens de controle in verband met verbonden partijen van de entiteit.			●
Beschrijving van de reikwijdte en timing van de controle, waaronder significante risico's.	●		●

- ☰ Introductie
- ⓘ Kernboodschappen
- ☆ Uitkomsten controle
- 👁 Interne beheersing
- 📈 Ontwikkelingen
- 🚗 Bijlagen
- Materialiteit
- Communicatie**
- Verantwoordelijkheden
- Onafhankelijkheid

Onze samenwerking tijdens de controle

We hebben een constructieve samenwerking ervaren tijdens het controleproces

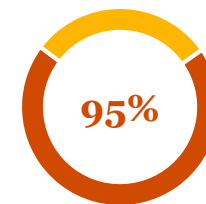
We hebben tijdens de controle een constructieve samenwerking met uw organisatie ervaren. Ondanks de inefficiënties als gevolg van de Corona pandemie, waren de communicatielijnen redelijk kort en konden we onze vragen redelijk snel afhandelen. We hebben een open en fijne cultuur ervaren. Aangezien we voortdurend streven naar een verbetering van het controleproces en onze dienstverlening, evalueren we graag op korte termijn met u. Onderstaand delen we alvast onze feedback over de zaken die goed zijn gegaan en zaken die verbeterd kunnen worden.

De oplevering van gemeente Haarlemmermeer is goed

De controle van de jaarrekening van gemeente Haarlemmermeer vereist voldoende tijd en aandacht van de teamleden van het juiste niveau voor inhoudelijke werkzaamheden, beoordeling en begeleiding. In overeenstemming met de maatregelen die zijn beschreven in het rapport *“In het publiek belang”* geven wij hiernaast een overzicht van de uren die PwC Nederland heeft besteed aan de controle van het lopende jaar van gemeente Haarlemmermeer. De cijfers hiernaast zijn op berekend na afronding van de controle. De geprognosticeerde urenreductie is helaas niet gerealiseerd. Waar we aanvankelijk dachten ‘goed’ uit te komen, bleek dat we door o.a. ziekten in het controleteam én door de impact van het coronavirus, toch gelijk uit zijn gekomen met de urenbesteding in 2018. Voor de 2020 controle beogen we de geplande urenreductie wél te realiseren.

Wij maken gebruik van een webportal (Connect) voor het uitwisselen van documenten. Voor de controle over 2019 is 95% van de opgevraagde documenten tijdig geleverd.

	Totaal geplande uren 2019	Totaal werkelijke uren 2019	Totaal werkelijke uren 2018	%
Assistent	488,0	727,7	438,0	32%
Ervaren assistent	920,0	923,4	1.354,3	39%
Manager	688,0	567,7	414,4	24%
Partner	88,0	101,7	95,0	5%
Totaal	2.184,0	2.320,5	2.301,7	100%

95% van de controle documentatie was op tijd aangeleverd

 Introductie Kernboodschappen Uitkomsten controle Interne beheersing Ontwikkelingen Bijlagen

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Onafhankelijkheid

Overzicht van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college en de raad voor de jaarrekening

het college is verantwoordelijk voor:

- het opstellen en getrouw weergeven van de financiële positie in de jaarrekening in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- rechtmatige totstandkoming van baten en lasten en balansmutaties; en voor
- interne beheersingsmaatregelen die het college noodzakelijk acht om een jaarrekening te kunnen opstellen en rechtmatige totstandkoming van transactie mogelijk te maken, zonder afwijkingen van materieel belang door fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.

De raad is verantwoordelijk voor het toezicht op het proces van de financiële verslaggeving door de gemeente.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het plannen en uitvoeren van een controleopdracht op een manier die ons in staat stelt om voldoende en passende controle-informatie te krijgen voor de onderbouwing van ons oordeel.

Onze doelstellingen zijn het krijgen van redelijke zekerheid of de jaarrekening als geheel geen onjuistheden van materieel belang bevat of die nu worden veroorzaakt door fraude of door fouten, en het afgeven van een controleverklaring waarin onze verklaring is opgenomen.

Voor een gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden verwijzen wij u naar de bijlage bij onze controleverklaring.

 Introductie Kernboodschappen Uitkomsten controle Interne beheersing Ontwikkelingen Bijlagen

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Onafhankelijkheid

Overzicht van verantwoordelijkheden met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheden van het management en het college bestaan uit:

- het identificeren en monitoren van de wet- en regelgeving die van toepassing is op de gemeente en zorgen voor volledigheid ervan;
- het uitvoeren van een risicobeoordeling die expliciet het risico op fraude omvat, door een analyse van prikkels en druk, kansen, en gedrag en rationalisatie, en het risico van niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het opstellen en uitvoeren van programma's en beheersingsmaatregelen ter preventie, ontmoediging en opsporing van fraude (fraudebestrijdingsprogramma's) en niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het waarborgen dat de cultuur en de omgeving van de gemeente integer zijn en ethisch gedrag bevorderen;
- ervoor zorgen dat de activiteiten van de entiteit worden uitgevoerd conform de bepalingen van wet- en regelgeving, inclusief het voldoen aan de wet- en regelgeving waarin de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening wordt geregeld;
- het onderzoeken van iedere vermeende of vermoede misstand die onder de aandacht van het management wordt gebracht.

De verantwoordelijkheden van degenen die zijn belast met toezicht (de raad) bestaan uit:

- het versterken van een cultuur van integriteit en ethisch gedrag door middel van actief toezicht;
- het beoordelen van de vaststelling van frauderisico's door het management en niet-naleving van wet- en regelgeving, het nemen van passende maatregelen en het zorgen voor een juiste tone at the top;
- het waarborgen dat het seniormanagement en het college passende maatregelen nemen om fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te ontmoedigen en te voorkomen, voor een betere bescherming van alle belanghebbenden van de gemeente;
- het onderzoeken van iedere vermeende of vermoede misstand die onder de aandacht van de raad wordt gebracht.
- het aannemen van een kritische houding ten opzichte van het college op het gebied van niet-gebruikelijke transacties met verbonden partijen.

 Introductie Kernboodschappen Uitkomsten controle Interne beheersing Ontwikkelingen Bijlagen

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Onafhankelijkheid

Kwaliteitsverhoging in de accountancysector

Eind maart 2020 reageerde minister Hoekstra van Financiën namens het Nederlandse kabinet in een brief aan de Tweede Kamer op de aanbevelingen uit het eindrapport van de Commissie Toekomst Accountancysector (CTA); een commissie die in opdracht van de minister zich richtte op de vraag op welke wijze de wettelijke accountantscontrole duurzaam verbeterd kan worden.

In zijn reactie stelt de minister dat de accountancysector in de afgelopen jaren duidelijk stappen heeft gezet om te zorgen voor een meer op kwaliteit gerichte cultuur, maar dat de kwaliteitsverhoging nog onvoldoende gerealiseerd en gewaarborgd is. De minister stelt dan ook dat hij met het door hem voorgestelde pakket aan maatregelen inzet op een duurzame verhoging van de kwaliteit van de accountancysector. De hele keten wordt hierin betrokken.

De meest relevante voorstellen voor u in het kort:

Kwartiermaker: De minister benoemt op korte termijn een kwartiermaker om de voortgang van de implementatie van de voorgestelde maatregelen te bewaken, incl. een faciliterende rol voor inzet van nieuwe technologieën, forensische experts, cultuurverandering en het inrichten van de opleiding.

Meer inzicht in de kwaliteit van de sector: De minister noemt het 'cruciaal' dat kwaliteit beter inzichtelijk wordt. Daarom steunt hij de ontwikkeling van Audit Quality Indicators (AQI's), uniforme rapportage hierop van accountantsorganisaties en het doen van meer wetenschappelijk onderzoek. Waar nodig legt hij de verplichtingen ten aanzien van de AQI's wettelijk vast.

Versterken van de keten: Om de gehele keten te versterken, moet ook worden gekeken naar verbetermogelijkheden bij de gecontroleerde organisatie. Daarom gaat hij onderzoeken of het beter tot uitdrukking brengen van de verantwoordelijkheid van de gecontroleerde organisatie een kwaliteitsverhogend effect heeft.

Structuurmodellen - meer inzicht in, en praktijkervaring opdoen met, alternatieve modellen: De minister zal de kwartiermaker opdracht geven onderzoek te doen naar het joint audit-model, audit only-model en financial ringfencing.

Intermediair binnen bestaande wettelijke kaders: De minister neemt het advies van de CTA over om te experimenteren met het intermediair model, binnen het bestaande wettelijk kader. Hij zal de kwartiermaker de opdracht geven partijen te vinden die bereid zijn via een intermediair hun accountantsorganisatie te selecteren, waar nodig te ondersteunen bij het inrichten van de intermediairfunctie, alsmede een systeem in te richten waarmee kan worden geëvalueerd in hoeverre het inschakelen van een intermediair een kwaliteitsverhogend effect heeft.

Aanwijzingsbevoegdheid minister: De minister gaat onderzoeken wie als ultimum remedium een accountantsorganisatie kan toewijzen aan een gecontroleerde organisatie. Deze bevoegdheid wil hij niet beperken tot de oob's (Organisaties van Openbaar Belang), maar laten gelden voor alle entiteiten waarbij een wettelijke controle moet worden verricht. Hij gaat onderzoeken welk orgaan hiervoor het beste gepositioneerd is en wat de eventuele juridische consequenties hiervan zijn.

Inzicht in het vervolgproces:

De brief van het kabinet is de basis voor een debat in de Tweede Kamer over de accountancysector dat vooralsnog gepland staat op woensdag 22 april. Tijdens dat debat zal blijken in hoeverre de Tweede Kamer de maatregelen van de minister steunt en dus welke maatregelen uiteindelijk worden genomen.

- Introductie
- Kernboodschappen
- Uitkomsten controle
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen
- Bijlagen**
 - Materialiteit
 - Communicatie
 - Verantwoordelijkheden**
 - Onafhankelijkheid

Onze doelstellingen met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheid van de accountant bestaat uit:

- het plannen en uitvoeren van de controle om een redelijke zekerheid te krijgen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat, hetzij door fraude of door fouten.
- het beoordelen of de programma's en de interne beheersingsmaatregelen van de entiteit, waarmee geïdentificeerde risico's van materiële fouten als gevolg van fraude en van niet-naleving van wet- en regelgeving worden aangepakt, op de juiste wijze zijn opgezet en worden uitgevoerd;
- het evalueren van het proces dat het management hanteert voor het beoordelen van de doeltreffendheid van de programma's en interne beheersingsmaatregelen in verband met fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het evalueren van iedere fraude door het seniormanagement en het effect op de beheersingsomgeving;
- het adequaat reageren op tijdens de controle geconstateerde (vermoede) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

In de context van onze controle van de jaarrekening zijn onze doelstellingen met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving als volgt:

- het vaststellen en beoordelen van het risico van materiële onjuistheden in de jaarrekening als gevolg van fraude en als gevolg van niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de beoordeelde risico's van materiële onjuistheden als gevolg van fraude, door een gepaste controleaanpak te ontwerpen en te implementeren;
- het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de naleving van de bepalingen van die wet- en regelgeving waarvan algemeen wordt erkend dat ze directe gevolgen hebben voor de bepaling van materiële bedragen en toelichtingen in de jaarrekening; en
- het adequaat reageren op tijdens de controle geconstateerde (vermoede) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

- ☰ Introductie
- ⓘ Kernboodschappen
- ☆ Uitkomsten controle
- 👁 Interne beheersing
- 📈 Ontwikkelingen
- 🚗 Bijlagen
 - Materialiteit
 - Communicatie
 - Verantwoordelijkheden
 - Onafhankelijkheid**

Onze onafhankelijkheid is gewaarborgd

Wij hebben geen opdrachten uitgevoerd die onze onafhankelijkheid bedreigen

Wij hebben onze naleving van externe normen, ons wereldwijde onafhankelijkheidsbeleid en het onafhankelijkheidsbeleid van gemeente Haarlemmermeer met betrekking tot onze dienstverlening in 2019 bewaakt en bevestigen dat wij aan deze onafhankelijkheidsvereisten hebben voldaan en voldoen.

Gedurende het jaar hebben wij de volgende extra opdrachten verricht op verzoek van de raad:

Opdracht	Soort dienstverlening	Opdracht verleend door	Bedreiging onafhankelijkheid	
			ja	nee
1	Belastingadvies (met name BTW)	Belasting-praktijk	○	●
2	Overig advies (met name rondom omgevingsvergunningen)	Advies-praktijk	○	●
3	Overeengekomen specifieke werkzaamheden i.h.k.v. Fractievergoedingen	Controle-praktijk	○	●
4	Werk sessie voor de raad i.h.k.v. informatiewaarde	Controle-praktijk	○	●
5	Overige (subsidie)controles zoals de controle op de verantwoording i.h.k.v. de Schipholbalie	Controle-praktijk	○	●